บทที่ 2

พัฒนาการของธุรกิจแชร์ลูกโซ่กับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอาญา

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเล่นแชร์

การเล่นแชร์ถือเป็นการระดมทุนนอกระบบ[1]ประเภทหนึ่ง แต่เป็นการระดมทุนที่กฎหมายยอมรับบังคับให้ซึ่งหมายถึง "การเล่นแชร์เปียหวย" นั่นเอง โดยเริ่มแรกนั้นการเล่นแชร์มาจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางการเงินซึ่งกันและกัน โดยนิยมเล่นกันในหมู่ญาติมิตร หรือบุคคลที่รู้จักมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน หรืออยู่ในกลุ่มธุรกิจเดียวกันโดยอาศัยความเชื่อถือเป็นสำคัญ ถือเป็นการแก้ไขปัญหาทางการเงินในระยะเริ่มต้น โดยไม่ต้องพึ่งสถาบันการเงินต่างๆหรือตลาดทุนในระบบ เช่น ธนาคาร บริษัทเงินทุนและบริษัทการเงินทั้งหลาย เพราะไม่มีหลักประกันในการกู้ยืม หรือแม้จะมีหลักประกันในการกู้ยืมแต่ก็อาจไม่สะดวกเนื่องจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินนั้นมีเงื่อนไขและขั้นตอนหลายประการ รวมทั้งระยะเวลาในการอนุมัติเงินกู้ต้องใช้เวลานาน

การเล่นแชร์ไม่ใช่มีประโยชน์สำหรับผู้ที่มีฐานะการเงินไม่ค่อยดีหรือปานกลาง ที่ต้องการได้เงินมาใช้ในการหมุนเวียนธุรกิจอย่างง่ายและรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งเงินออมสำหรับผู้ที่มีฐานะดีที่ไม่ต้องการใช้เงินอย่างรีบด่วนเพราะสิ่งที่จะได้รับตอบแทน คือ ดอกเบี้ยของผู้ประมูลนั่นเอง

---

[1] การระดมทุนนอกระบบ คือ การระดมทุนโดยหน่วยงานหรือบุคคลใดๆ ซึ่งมิใช่สถาบันการเงินหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและดำเนินการในการระดมทุนภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้ การระดมทุนในลักษณะนี้ไม่มีกฎหมายเฉพาะหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมากำกับดูแล และการระดมทุนนั้นๆ บางครั้งใช้วิธีการอ้างอิงหรือแอบแฝงลอกเลียนแบบธุรกิจการเงินในระบบการเงิน หรือการดำเนินธุรกิจอื่นใดที่ยังมิได้มีกฎหมายควบคุมหรือทางการยังมิได้เข้ามาควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจดังกล่าว

"การเล่นแชร์เปียหวย" ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ได้ให้นิยามไว้ในมาตรา 4 ว่า "การเล่นแชร์" หมายความว่า การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปตกลงกันเป็นสมาชิกวงแชร์ โดยแต่ละคนมีภาระที่จะส่งเงินหรือทรัพย์สินอื่นใด รวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวดๆ เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้นไปโดยการประมูลหรือโดยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการรวมทุนในลักษณะอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย

จากนิยามข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า การเล่นแชร์เปียหวย หรือที่เรียกสั้นๆกันว่า การเล่นแชร์นั้น หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปตกลงกันด้วยความสมัครใจ เข้าเป็นสมาชิกวงแชร์เพื่อแลกเปลี่ยนเงินหรือทรัพย์สินอื่นซึ่งเป็นอย่างเดียวกัน โดยมีบุคคลคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นนายวงแชร์ และบุคคลที่เหลืออีกอย่างน้อยสองคนขึ้นไปเป็นลูกวงแชร์ และสมาชิกวงแชร์ทุกคนมีหน้าที่ส่งเงิน หรือทรัพย์สินอื่นนั้นรวมเข้าเป็นกองทุนกลางในแต่ละงวด ตามที่ตกลงกันในเรื่องจำนวนเงินหรือทรัพย์สินอื่นและระยะเวลา เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางในแต่ละงวดไปโดยการประมูลหรือวิธีอื่นใด และผู้ที่ได้รับทุนกองกลางไปแล้วมีหน้าที่ต้องส่งคืนตามวิธีการและรายละเอียดที่ตกลงกันระหว่างนายวงแชร์กับลูกวงแชร์[2]

จากรายละเอียดที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นสาระสำคัญของการเล่นแชร์ โดยการเล่นแชร์นั้นแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามความเหมาะสม ได้แก่ การแบ่งตามลักษณะของการเล่น เช่น แชร์ดอกหัก แชร์ดอกตาม การแบ่งตามลักษณะของหลักประกัน เช่น แชร์เงินสด แชร์เช็ค แต่ไม่ว่าจะแบ่งไปในลักษณะใดๆก็ตามย่อมมีสาระสำคัญและวัตถุประสงค์ตามที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น แต่เนื่องจากระบบการเล่นแชร์เป็นที่นิยม ภาครัฐจึงไม่อาจปล่อยให้มีการดำเนินการเล่นแชร์เปียหวยโดยขาดทิศทางจึงได้ตราพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 ออกมาเพื่อควบคุมการเล่นแชร์ที่จัดขึ้นโดยบุคคลทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยห้ามมิให้นิติบุคคลเป็นนายวงแชร์ เพราะจะมีลักษณะคล้ายการดำเนินธุรกรรมของสถาบันการเงิน ซึ่งหากไม่ควบคุมแล้วจะเป็นผลร้ายต่อระบบการเงินของประเทศ นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์ หรือจัดให้มีการเล่นแชร์จำนวนรวมกันมากกว่าสามวงหรือมีสมาชิกรวมกันทุกวงเกิน

---

[2] เสาวนีย์ อัศวโรจน์ , "การเล่นแชร์เปียหวย : ปัญหาและทางแก้", วารสารนิติศาสตร์ 19 (กันยายน 2532) : 25.

กว่า 30 คน หรือมีทุนกองกลางต่อหนึ่งวงมูลค่าเกินกว่าสามแสนบาท รวมทั้งห้ามมีการชี้ชวนโฆษณาให้ประชาชนเข้าร่วมในการเล่นแชร์อีกด้วย

ผู้เขียนได้อธิบายความหมาย ลักษณะและรูปแบบของการเล่นแชร์เปียหวยซึ่งเป็นการเล่นแชร์ที่มีกฎหมายรองรับเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้น เพราะในปัจจุบันได้มีการดำเนินธุรกิจในลักษณะที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน โดยมีการนำคำว่า "แชร์" มาใช้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการหลอกลวงประชาชน ให้เข้าใจว่าการดำเนินธุรกิจประเภทนี้มีลักษณะเดียวกันกับการเล่นแชร์เปียหวย หรือที่เรารู้จักกันในนาม "แชร์ลูกโซ่" หรือ "กิจการเงินต่อเงิน" ซึ่งเป็นการฉ้อโกงประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาล อย่างที่ประเทศไทยเราเคยประสบมาในช่วงปี พ.ศ.2527-2528 ในกรณีของแชร์แม่ชม้อย และในปี พ.ศ.2535-3537 กรณีของบริษัทบลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ฟ จำกัด โดยจะได้อธิบายต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถึงลักษณะและรูปแบบการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ รวมทั้งแนวทางในการป้องกันและปราบปราม

2.2 ลักษณะทั่วไปของธุรกิจแชร์ลูกโซ่

ประวัติความเป็นมาของธุรกิจแชร์ลูกโซ่นั้น ถูกริเริ่มขึ้นโดยนายชาร์ลส์ ปองโซ ซึ่งเกิดที่เมืองปาร์มา ประเทศอิตาลี ในปี ค.ศ. 1882 อพยพไปสหรัฐอเมริกาเมื่ออายุ 21 ปี เริ่มต้นด้วยการล้างจาน ต่อมาได้เลื่อนเป็นพนักงานเสริฟ เสมียนคุมร้านและนักแปลภาษาอิตาลี เมื่ออายุได้ 36 ปี ขณะทำงานรับจ้างเขียนจดหมายติดต่อระหว่าง อเมริกา - อิตาลี ชาร์ลส์พบว่าจดหมายฉบับหนึ่งของลูกค้าจากเสปนมีคูปองแนบมาด้วย โดยผู้รับปลายทางสามารถนำคูปองนี้ไปแลกเป็นแสตมป์สหรัฐ เพื่อใช้ติดบนจดหมายตอบกลับไปสเปนได้

ความพิสดารของคูปองนี้อยู่ที่ค่าของมันในแต่ละประเทศจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับอัตราค่าส่งจดหมายในแต่ละประเทศ เช่น ถ้าซื้อคูปองในลาว ก็จะซื้อได้ในราคา 5 กีบ แต่พอส่งมาไทยอาจแลกเป็นแสตมป์มูลค่า 2 บาทได้ ชาร์ลส์เห็นส่วนต่างตรงนี้ว่าเป็นช่องทำเงินได้ ดังนั้นเขาจึงระดมเงินจากญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง สั่งซื้อคูปองจากประเทศด้อยพัฒนาเอามาแลกแสตมป์ในประเทศ

สหรัฐอเมริกา แล้วขายแสตมป์เพื่อทำกำไร อย่างไรก็ดี เนื่องจากกฎระเบียบที่หยุมหยิมมากมายของไปรษณีย์ผลงานของเขาชิ้นนี้จึงไม่เป็นผลเท่าใดนัก

ต่อมาในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ.1919 ชาร์ลส์ได้ตั้งบริษัทชื่อ Security Exchange Company ขึ้น เพื่อเรียกระดมทุนแบบไม่จำกัด โดยสัญญาว่าจะจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 50 ทุกๆ 90 วัน นั่นคือถ้าเอาเงินฝากไว้ 1 ล้าน เพียงเก้าสิบวันต่อมาจะได้ดอกเบี้ย 5 แสน ฝูงชนจึงเข้าแถวยาวเหยียดหลายพันคนเพื่อฝากเงินกับชาร์ลส์ เขาระดมทุนได้ถึง 1 ล้านดอลลาร์ ใน 1 สัปดาห์ เมื่อครบ 90 วัน เขาเริ่มทยอยจ่ายดอกเบี้ยตามสัญญาโดยเอาเงินของคนที่มาทีหลังจ่ายเป็นดอกเบี้ยให้คนก่อนหน้า ผู้คนจึงยิ่งหลั่งไหลแย่งชิงกันฝากเงิน ภายใน 6 เดือน ชาร์ลส์มีเงินถึง 15 ล้านเหรียญ หรือเท่ากับ 140 ล้านเหรียญในปัจจุบัน

ในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ.1920 เพียง 7 เดือนต่อมา ตำรวจบุกเข้าจับกุม ชาร์ลส์ ฐานฉ้อโกงประชาชน ปรากฏว่ากลุ่มลูกค้ากลับต่อต้านตำรวจอย่างหนัก พร้อมกับเรียกร้องให้มีการดำเนินธุรกิจต่อไป ชาร์ลส์ถูกดำเนินคดี เขาสารภาพตลอดข้อหา จึงโดนโทษจำคุก 2 ปี และต่อมาโดนอีกเจ็ดปี ในข้อหาอื่นๆ ชาร์ลส์แหกคุกหนีคน 40,000 คน ไปอยู่อิตาลี และจำต้องระเหเร่ร่อนไปเรื่อยๆ ชายที่เปลี่ยนยาจกเป็นเศรษฐี และกลับคืนเป็นยาจกในเวลา 7 เดือน ตายในปี ค.ศ. 1949 ที่เรือนคนไข้อนาถาในประเทศบราซิล มีเงินติดตัวเพียง 75 เหรียญ[3]

จะเห็นว่าการระดมทุนในลักษณะของการต่อเงินนั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว ซึ่งจากลักษณะของการดำเนินกิจการของนายชาร์ลส์ก็ไม่แตกต่างไปจากปัจจุบันมากนัก ซึ่งเป็นลักษณะของการกู้ยืมเงินโดยอาศัยการรับฝากเงินที่มีการจ่ายดอกเบี้ย หรือผลประโยชน์ตอบแทนสูงมาก มากกว่าการประกอบธุรกิจปกติและนำเงินที่ได้รับฝากมาจ่ายเป็นดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้รับฝากเงินคนแรกโดยกระทำในลักษณะนี้สืบเนื่องไป

"ธุรกิจแชร์ลูกโซ่" หรือ "แชร์ลูกโซ่" หรือ "กิจการเงินต่อเงิน" หมายถึงรูปแบบการดำเนินธุรกรรมที่มุ่งประสงค์เพื่อหารายได้จากการระดมทุนเป็นหลัก โดยมีการสัญญาในการเข้า

---

[3] สรจักร ศิริบริรักษ์ , "คนไม่ดังของโลก" , แพรว 22 (กันยายน 2543) : 40.

ร่วมธุรกิจว่าจะตอบแทนผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆที่สูงกว่าเงินลงทุน ซึ่งผู้ประกอบการมักอ้างถึงการนำเงินไปลงทุนในรูปแบบอื่นๆต่อๆไป เพื่อปันรายได้แจกจ่ายผู้ร่วมธุรกิจอย่างทั่วถึงแต่ผลของมัน คือ การที่ให้ผลตอบแทนในช่วงต้นๆ ก็เพื่อกระตุ้นให้เกิดการร่วมธุรกิจต่อเนื่องจนเมื่อถึงจุดที่ผู้ประกอบการหวังผลในการระดมทุนสำเร็จแล้วก็จะหาทางปิดตัวไปเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายผลประโยชน์ในรายหลังๆ หรืออาจจะดำเนินการต่อเนื่องจนกว่าฐานที่เข้ามาหรือผู้เข้าร่วมธุรกิจที่เข้ามาในช่วงหลังจะไม่พอหมุนเวียนเงินตอบแทนให้กับคนที่มาก่อนได้ก็จะเริ่มปิดตัวลง[4]

จากลักษณะที่กล่าวมากลุ่มคณาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ลักษณะดังกล่าวถือเป็นการจัดคิวเงิน คือ เป็นเพียงวิธีโยกย้ายเงิน ไม่ได้มีการนำไปลงทุนหรือปล่อยกู้แต่ประการใด เนื่องจากเงินทุกบาทเหมือนกันหมด ดังนั้นเวลามีการจ่ายดอกเบี้ยแก่ประชาชนที่นำเงินมาซื้อหุ้นจากแชร์ ก็ย่อมนำเงินของผู้อื่นหรือเงินต้นของผู้ฝากเองมาจ่ายได้ การจัดคิวเงินก็คือวิธีการโกงอย่างหนึ่งในวงการการเงินนั่นเอง[5]

ลักษณะและวิธีการดำเนินงาน การหาสมาชิกและการจ่ายผลประโยชน์ของธุรกิจแชร์ลูกโซ่นั้น ผู้กระทำผิดมักจะกระทำในรูปของนิติบุคคล เช่น บริษัทจำกัด มีการลงทุนโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ หรือทำแผ่นพับ ใบปลิว ชักชวนให้ประชาชนมาสมัครเป็นสมาชิกและนำเงินมาร่วมลงทุน โดยสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นเงินสูงกว่าเงินที่ลงทุนไว้ครั้งแรก มีกำหนดการให้ผลประโยชน์ตอบแทนภายใน 7 วัน , 15 วัน หรือ 30 วันแล้วแต่กรณี เช่น ลงทุนครั้งแรก 3,000 บาท ภายในระยะเวลา 30 วัน จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เป็นเงิน 4,500 - 5,000 บาท เป็นต้น โดยมีการนำสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคมาบังหน้าว่าเป็นการซื้อขายสินค้า และให้สมาชิกที่นำเงินมาร่วมลงทุนแพร่ข่าวให้กับบุคคลอื่นได้รับทราบถึงแผนการร่วมลงทุนและผลประโยชน์ที่จะได้รับเพื่อให้บุคคลนั้นๆนำเงินมาลงทุน การดำเนินธุรกิจจะนำเงินจากผู้ลงทุนรายหลังมาจ่ายให้กับผู้ลงทุนรายแรกหมุนเวียนกันไปในลักษณะที่เรียกว่า "แชร์ลูกโซ่" โดยผู้กระทำผิดรู้อยู่แล้วว่าไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะได้รับผลกำไรเพียงพอที่จะนำเงินมาจ่ายในอัตราที่

---

[4] www. ecid.police.go.th

[5] กลุ่มคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , "แชร์แม่ชม้อยกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ," วารสารธรรมศาสตร์ 13 (ธันวาคม 2527) : 169.

กำหนดได้ จนในที่สุดเมื่อมีผู้นำเงินมาร่วมลงทุนด้วยเป็นจำนวนมาก ผู้กระทำความผิดก็จะปิดกิจการหลบหนีไป

ส่วนใหญ่วิธีการดำเนินงานของแชร์ลูกโซ่จะเริ่มจากวงแคบๆ จากเพื่อนคนใกล้ชิดแล้วค่อยๆ ขยายตัวไปรอบนอก จนถึงขั้นควบคุมไม่ได้ เพราะจะเริ่มออกสู่วงกว้างขึ้นเรื่อยๆ การหาสมาชิกก็จะใช้วิธีสร้างภาพลวงหว่านล้อมให้เกิดความเชื่อ และการจ่ายผลประโยชน์กับสมาชิกในระดับต้นๆ หรือใกล้ชิดเป็นส่วนใหญ่เพื่อโฆษณาชวนเชื่อ อีกข้อหนึ่ง คือ สมาชิกเหล่านี้ส่วนใหญ่มักเป็นคนสนิทของกลุ่มผู้ก่อตั้งแชร์ลูกโซ่อยู่แล้ว ย่อมมีผลประโยชน์คาบเกี่ยวกันมากมาย ดังนั้นจึงสามารถที่จะสร้างภาพลวงร่วมกันได้ สุดท้ายเมื่อได้ระดมทุนตามประสงค์แล้วก็จะปิดตัวลง ซึ่งสมาชิกระดับใกล้ชิดก็จะไม่เสียประโยชน์ใดๆ ส่วนคนที่ตกเป็นเหยื่อจะเป็นผู้เสียหายและตามตัวผู้รับผิดชอบไม่ได้ เพราะจะหลบหนีหายไป ครั้นจะมาหาข้อมูลจากสมาชิกระดับผู้นำก็เปล่าประโยชน์ เพราะได้ปิดปากตัวเองแล้วจากผลประโยชน์ที่คาบเกี่ยวกันกับผู้ดำเนินธุรกิจแชร์ลูกโซ่

โดยทั่วไปแล้วสามารถประมวลวิธีการกระทำความผิดของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ได้ดังนี้[6]

1. แพร่ข่าว โฆษณา ด้วยวิธีการต่างๆด้วยตนเอง โดยอาศัยผู้ที่หลงเชื่อในคำกล่าวชักชวนและนำเงินมาให้กู้ยืมอยู่แล้วนั่นเอง พูดคุยกันปากต่อปากต่อๆกันไปเป็นเครื่องมือแพร่ข่าวด้วยในลักษณะที่เป็น "ตัวกลางผู้บริสุทธิ์" (INNOCENT AGENT) รวมทั้งตั้งพรรคพวก หรือผู้ที่มาให้กู้ยืมอยู่แล้วนั่นเองเป็นหัวหน้าสายออกไปชักชวนประชาชนให้นำเงินมาให้กู้ยืมเพิ่มมากขึ้น โดยให้ผลประโยชน์คิดเป็นอัตราร้อยละของเงินที่หามาให้กู้ยืมเพิ่ม และได้กระทำวิธีการนี้อย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย

2. แอบอ้างว่ามีกิจการที่มีรายได้ดีมาก เช่น ตั้งบริษัทค้าน้ำมันทั้งในและนอกประเทศ ตั้งบริษัทคอมโมดิตี้ (ซื้อขายสินค้าล่วงหน้า) ทำการค้าที่ดิน ฯลฯ โดยในการนี้ได้กระทำการอื่นๆ

---

[6] บัญญัติ วิสุทธิมรรค,"การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน," วารสารอัยการ 114 (กุมภาพันธ์ 2533): 90-91.

ประกอบด้วยให้สมจริง เช่นตั้งบริษัทที่มีชื่อทำนองเดียวกับกิจการที่แอบอ้างนั้นขึ้นมา บางรายมีอุปกรณ์การค้าประเภทนั้นติดตั้งไว้โฆษณาด้วย เช่น ตารางราคาสินค้า เครื่องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนมีพนักงานและสถานที่ทำงานที่น่าเชื่อถือ ซึ่งความจริงแล้วมิได้ทำกิจการอะไรเลย แต่ก็มีบางรายที่ทำธุรกิจเช่นว่านั้นบังหน้าไว้เพียงร้อยละ 10 ของกิจการที่แอบอ้าง

3. ทุกรายจะใช้วิธีการสำคัญเป็นเครื่องมือในการชักชวนก็คือ การเอาผลประโยชน์เป็นเครื่องล่อ โดยให้ผลประโยชน์ต่อเดือนสูงมากถึงร้อยละ 6 -10 ซึ่งจะทำให้ผู้ให้กู้ยืมอยากได้ผลประโยชน์มากกว่าการที่จะคิดคำนึงถึงความเป็นไปได้ของกิจการที่แอบอ้าง อีกทั้งจ่ายผลประโยชน์นี้ให้ตรงเวลาแน่นอนทุกเดือนไม่มีผิดพลาด ซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รู้เห็นมากขึ้น

4. ความจริงแล้วผู้ที่กระทำการเหล่านี้ไม่ได้ประกอบธุรกิจที่จริงจัง หากแต่นำเอาเงินที่รับกู้ยืมมาหมุนเวียนจ่ายเป็นดอกเบี้ยให้แก่ผู้กู้ยืมรายนั้นเองหรือรายอื่น ในลักษณะ "งูกินหาง" ด้วย ซึ่งบางท่านเรียกวิธีการเช่นนี้แตกต่างออกไป เช่น การจัดคิวเงิน ธุรกิจเงินต่อเงิน เป็นต้น ก็มีความหมายถึงวิธีการเดียวกันนี้ เหตุที่ธุรกิจเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ก็เพราะต้นเงินกู้ที่รับกู้ยืมเงินมานั้นสามารถทยอยจ่ายดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ได้นานนับสิบเดือน และหากหาผู้มาให้กู้ยืมเงินได้เพิ่มขึ้นเดือนละประมาณร้อยละ 6 -10 ของเงินที่กู้ยืมอยู่เดิมก็จะสามารถดำรงอยู่ได้ตลอดไป โดยการขยายฐานขึ้นไปเป็นรูปปิรามิด (PYRAMID) และผู้ดำเนินการบางรายได้อาศัยกลไกของธนาคารที่ไม่มีส่วนรู้เห็นด้วยเป็นเครื่องมือด้วย โดยการนำเงินที่รับกู้ยืมมาไปฝากเข้าไว้ในประเภทบัญชีออมทรัพย์ แล้วจ่ายเช็คออกไปเป็นดอกเบี้ยทางบัญชีกระแสรายวันที่เปิดคู่กันไว้แล้วโอนเงินต้นที่รับกู้ยืมมาและฝากไว้ในบัญชีออมทรัพย์นั้นไปเข้ากระแสรายวัน ซึ่งจะเห็นวิธีการหมุนเวียนนำเงินต้นมาจ่ายดอกเบี้ยได้อย่างชัดเจน

ประเภทและลักษณะของแชร์ลูกโซ่

1.ระบบปิรามิด (Pyramid System)

ระบบนี้เน้นการหาสมาชิกรายหัว ซึ่งรายได้ของคนที่มาก่อนมาจากการหาสมาชิกของคนใหม่ที่เกิดขึ้นในขั้นฐาน หากการหาสมาชิกขาดช่วงลง สมาชิกที่มาก่อนจะเกิดผลกระทบด้านรายได้ทันที ซึ่งแตกต่างจากระบบ MLM ที่ถึงแม้สมาชิกจะเข้ามาไม่มากก็จ่ายผลประโยชน์ตามระบบได้

ไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนฐานแต่อย่างใด เพราะรายได้จะมาจากการขายสินค้าตัวเดิมให้ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ระบบปิรามิดนั้นคนที่เข้าร่วมธุรกิจก่อนจะได้เปรียบมากที่สุด คนที่เข้ามาทีหลังไม่มีโอกาสแซงได้เลย

2.ระบบแชร์ลูกโซ่แบบรู้จบ (Enless Chain System)

ระบบนี้เป็นแชร์ลูกโซ่ดี ๆ แต่มีการจบของระบบ คือการที่สมาชิกเข้ามาก่อนสามารถรับผลประโยชน์จากสมาชิกที่เข้ามาใหม่ แต่จำกัดเป็นลำดับขั้น ถ้าสิ้นสุดที่ขั้นที่กำหนดก็ไม่มีสิทธิรับผลประโยชน์อีก สมาชิกในระดับถัดลงไปก็ขึ้นมารับผลประโยชน์เป็นรายต่อไป รายได้ส่วนใหญ่จึงมาจากสมาชิกที่เข้ามาใหม่ แต่กำหนดลำดับอย่างชัดเจน คือ เมื่อเข้ามาครั้งแรกต้องจ่ายให้กับลำดับที่เพิ่งจะมีรายได้จนกว่าลำดับตัวเองจะถูกดันขึ้นไปรับผลประโยชน์ ข้อสังเกตก็คือระบบนี้สมาชิกที่มาภายหลังจะเริ่มไต่อันดับขึ้นมาเรื่อยๆ เพราะฐานคนจะเริ่มกว้างขึ้นเรื่อยๆ การหาสมาชิกจะไม่ทันท่วงทีของการที่จะรับรายได้

3.ระบบลูกบอลหิมะ (Snow Ball System)

ระบบนี้คล้ายกับ Trading ระบบเงิน คือ การลงหุ้นในด้านการเงินแล้วแต่สัดส่วนที่จะลงทุน ลงน้อยได้ผลตอบแทนน้อย ลงทุนมากได้ผลตอบแทนมากตามสัดส่วน การจ่ายผลประโยชน์มีเป็นงวดๆ ดังนั้นจะใช้เงินของนักลงทุนมาจ่ายให้กับคนที่ลงทุนก่อนหมุนเวียนไปเรื่อยๆ จนกว่ารอบที่สัญญาจะหมดไป คล้ายๆกับลูกบอลหิมะที่ตกจากภูเขาสูงจะหมุนตัวจากลูกเล็กๆจนเป็นก้อนหิมะยักษ์ที่ถล่มหมู่บ้านให้พังพินาศได้เป็นแถบๆ

4.ระบบลูกโซ่ (Chain System)

จริงๆแล้วทุกระบบที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นหนึ่งของระบบลูกโซ่อยู่แล้ว ดังคำจำกัดความที่ให้ไว้ แต่จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไปแล้วแต่ระบบ ระบบแชร์ลูกโซ่จะแตกต่างกับระบบข้างต้นก็คือ จะไม่มีการจำกัดระยะเวลาตอบแทนและส่วนใหญ่จะให้ข้อตอบแทนที่สูงมากเกินจากการลงทุนเป็นจำนวน 2 - 5 เท่าขึ้นไป

5.ระบบเกมการเงิน (Money Game System)

ระบบเกมการเงิน คือ การใช้เงินต่อเงิน แต่มีเงื่อนไขในการแลกเปลี่ยน เช่น การสมัครเข้ามาต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้แนะนำและหาสมาชิกให้ได้เท่าไหร่จึงจะมีค่าตอบแทน และการแตกตัวของสมาชิกในเครือข่ายก็จะส่งผลประโยชน์ให้กับสมาชิกระดับสูงตลอดไป ซึ่งระบบนี้จะมีลักษณะแผนและการตอบแทนใกล้เคียงกับระบบ MLM มาก แต่ไม่มีสินค้าเท่านั้นเอง เป็นการใช้เงินต่อเงิน หรือบางครั้งอาจใช้สินค้าเล็กๆบังหน้า หรืออาจเป็นบัตรส่วนลด บัตรอภิสิทธิ์ต่างๆ เช่นระบบ Pentagono ที่มีคนนำมาเผยแพร่ในเมืองไทยเมื่อปลายปี 41 จากประเทศอิตาลี เป็นต้น

6.ระบบแชร์ลูกโซ่แบบไบนารี่กลายพันธุ์

จริงๆแล้วระบบไบนารี่ เป็นระบบในตลาด MLM ระบบหนึ่ง แต่การนำเอาระบบไบนารี่มาปรับปรุงเป็นแชร์ลูกโซ่นั้นทำได้ง่ายมากกว่าระบบอื่น เนื่องจากระบบไบนารี่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจ คือ หาสมาชิกแล้วแบ่งซ้าย ขวาเพื่อให้เท่าๆ กัน ซึ่งเมื่อแปลงระบบการจ่ายเงินโดยมีสินค้าบังหน้าเล็กน้อยก็สามารถนำมาใช้เป็นระบบแชร์ลูกโซ่ได้อย่างแนบเนียนทีเดียว

2.3 รูปแบบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่ปรากฏในประเทศไทย

จากลักษณะของแชร์ลูกโซ่ดังที่ได้กล่าวมา จะเห็นว่าแชร์ลูกโซ่ได้มีการพัฒนาไปจากรูปแบบที่มีลักษณะไม่ซับซ้อนเข้าใจง่ายเป็นการแอบแฝงในการดำเนินธุรกิจบางประเภท เช่นธุรกิจขายตรง ธุรกิจการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ทำให้เกิดความสับสนว่าธุรกิจที่มีลักษณะอย่างไรถึงจะเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ ผู้เขียนขอยกรูปแบบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่ปรากฏในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

2.3.1 อาศัยรูปแบบการหลอกลวงเกี่ยวกับการลงทุน

กรณีแชร์แม่ชม้อย

แชร์แม่ชม้อยเริ่มมีขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2516 ในแวดวงของพนักงานในองค์การเชื้อเพลิง โดยมีลักษณะเป็นการเล่นแชร์อย่างที่เล่นกันทั่วไปตามสถานที่ราชการ นอกเหนือจากการเป็นเจ้ามือแชร์แล้ว แม่ชม้อยยังมีเงินให้กู้ยืมด้วย ต่อมาได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันทั่วโลก ทำให้น้ำมันขาดตลาดและมีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ แม่ชม้อยจึงได้อาศัยเหตุการณ์ดังกล่าวผนวกกับการทำงานที่อยู่ในองค์การน้ำมันเชื้อเพลิง ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมลงทุนโดยรับกู้ยืมเงินจากประชาชนโดยไม่จำกัดบุคคลและวงเงิน และมีการอ้างว่าได้นำเงินที่กู้มาไปลงทุนค้าน้ำมันเชื้อเพลิงทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งผู้ลงทุนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นผลกำไรแน่นอนและสูงมาก นอกจากนี้แม่ชม้อยยังอ้างด้วยว่าตนมีบริษัท ปิโตรเลียมและมารีนเซอร์วิส จำกัด เพื่อทำการค้าน้ำมันเชื้อเพลิงทุกชนิด มีเรือเดินทะเลขนส่งน้ำมันทั้งในและนอกประเทศ และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเป็นการลงทุนค้าน้ำมันจริง แม่ชม้อยจึงได้ระดมเงินจากประชาชนเป็นจำนวนเงินเท่ากับราคาน้ำมันเชื้อเพลิง 1 คันรถบรรทุก คือ 160,500 บาท โดยผู้ให้กู้ยืมเงินจะต้องเสียค่าอากรและค่าลงทะเบียน 100 บาท ค่าการตลาด 200 บาท รวมเป็นเงินทุนคันละ 160,800 บาท ประชาชนจะให้กู้ยืมกี่คันรถก็ได้ หรือจะให้กู้ยืมเพียงครึ่งคันคือ 80,250 บาทหรือ 40,125 บาทก็ได้ โดยให้ผลตอบแทนร้อยละ 6.5 ต่อเดือนหรือร้อยละ 78 ต่อปีทุกเดือนแน่นอน และจะออกสัญญากู้ยืมเงินหรือเช็คไว้เป็นหลักฐาน สำหรับในเดือนธันวาคมของทุกปีจะมีการหักเงินร้อยละ 4 ของจำนวนผลประโยชน์ที่ได้ในปีนั้น โดยอ้างว่าเอาไว้เสียภาษีการค้าให้กรมสรรพากร และหักค่าเด็กปั้มไว้อีกเดือนละ 100 บาท ตามจำนวนเดือนที่นำเงินมาให้กู้ยืม โดยหักออกจากเงินผลประโยชน์ที่ผู้ให้กู้ยืมเงินได้รับสำหรับเดือนธันวาคม และเมื่อให้กู้ยืมแล้วผู้ให้กู้ยืมจะเรียกเงินต้นคืนเมื่อไรก็ได้ และจะกลับมาให้กู้ยืมอีกเมื่อใดก็ได้โดยมีเงื่อนไขเช่นเดิม

วิธีการเช่นนี้เป็นการจัดคิวเงิน หรือเป็นการโยกย้ายเงินไปมาโดยมิได้เอาไปลงทุนตามที่กล่าวอ้าง หรืออีกนัยหนึ่งคือวิธีการโกงอย่างหนึ่งโดยการหมุนเวียนเงินสับเปลี่ยนไปมา แม้ว่าจะไม่มีลูกค้ารายใหม่เข้ามา เพียงแต่อาศัยเงินที่ระดมมาได้ฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ เงินที่ระดมมาได้จะสามารถจ่ายดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6.5 ต่อเดือนได้เป็นเวลานานถึง 16 เดือน เหตุผลนี้จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้คนจำนวนไม่น้อยหลงเข้าใจผิดว่า แชร์น้ำมันมีความมั่นคงเพราะได้รับดอกเบี้ย

หลายเดือนติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เคยมีข่าวว่าแม่ชม้อยโกงเลย และช่วงที่แชร์น้ำมันเป็นข่าว ผู้ให้กู้ยืมจำนวนมากที่หวั่นไหวกับข่าวดังกล่าวได้แห่กันถอนเงินคืน ซึ่งปรากฏว่าแม่ชม้อยยังสามารถจ่ายผลประโยชน์ตอบได้เช่นเดิมอยู่ รวมทั้งสามารถจ่ายเงินคืนให้แก่ผู้ลงทุนที่ต้องการถอนเงินโดยไม่มีสะดุดเลย เมื่อประชาชนเกิดความศรัทธาในความมั่นคงในกิจการดังกล่าว กอปรกับวิธีการอาศัยเช็คลงวันที่ล่วงหน้าของธนาคารพาณิชย์เป็นหลักประกันที่สามารถขาย-ลดกับธนาคารได้ทุกเมื่อ ทำให้ลูกค้ารายเก่าและรายใหม่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ลูกค้าที่รวยแล้วก็บอกต่อรวมทั้งชักชวนญาติมิตรและเพื่อนร่วมงานเข้าร่วมลงทุนด้วย หัวหน้าสายที่มีอยู่ทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดประมาณ 2,000 กว่าสายที่คอยดูแลรับเงินและส่งเงินตามขั้นตอนและตามกำหนดก็ช่วยในการระดมหาลูกค้าด้วย ดังนั้น ลูกค้าซึ่งเคยจำกัดในวงการทหารย่านดอนเมือง จึงได้ขยายออกไปยังวงการอื่นๆ ตลอดจนแพร่ไปยังต่างจังหวัดมากยิ่งขึ้น

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า การจัดคิวเงินสามารถอยู่ได้นานหลายเดือนด้วยเงินต้นที่ระดมมาได้ และยิ่งหากมีผู้นำเงินมาลงทุนเพิ่มขึ้นก็จะสามารถยืดอายุของวงแชร์ได้มากขึ้น ธุรกิจเหล่านี้จะต้องมีจุดจบเมื่อไม่สามารถระดมเงินเพิ่มขึ้นหรือมีคนถอนเงินจำนวนมาก แชร์ชม้อยได้ล้มลงเมื่อต้น พ.ศ. 2528 โดยมีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อกรมบังคับคดีทั้งสิ้น 17,703 ราย คิดเป็นเงินทั้งหมด 5,560.5 ล้านบาท

กรณีแชร์เสมาฟ้าคราม

เป็นการระดมทุนจากประชาชนในรูปแบบของการลงทุน โดยบริษัท เสมาฟ้าคราม จำกัด มีนายพรชัย สิงหเสมานนท์ เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นกรรมการผู้จัดการ บริษัทดังกล่าวเป็นเจ้าของโครงการหมู่บ้านเสมาฟ้าคราม ซึ่งเป็นบ้านจัดสรรราคาถูกจำนวน 700 ยูนิต บนเนื้อที่ 320 ไร่ ที่ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากการดำเนินโครงการนี้ได้นำเงินทุนของโครงการหมู่บ้านไปหุ่มกับการโฆษณาผ่านสื่อประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก รวมทั้งจัดทำสโมสรโรงแรมชั้นหนึ่งในหมู่บ้านและจัดทำรั้วรอบโครงการ ซึ่งเป็นการใช้เงินผิดประเภทตามข้อตกลงกับธนาคาร ธนาคารจึงระงับการให้สินเชื่อแก่บริษัท นายพรชัยจึงได้คิดวิธีการระดมทุนจากประชาชนโดยใช้วิธีออกหุ้นแชร์เสมาฟ้าครามขายให้แก่ประชาชน โดยได้กระทำในลักษณะต่างๆ 3 รูปแบบคือ แบบที่ 1 เมื่อประชาชนนำเงินมาให้กู้ยืม บริษัทจะออกหนังสือสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างมอบให้แก่ประชาชนจำนวน 24 ฉบับ โดยระบุจำนวนเงินในหนังสือสัญญาแต่ละฉบับไว้

1 ใน 24 ส่วนของจำนวนเงินที่กู้ยืมในแต่ละเดือน ประชาชนผู้ให้กู้ยืมจะได้รับเงินต้นตามหนังสือสัญญาคืน โดยบริษัทจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้เป็นเงินจำนวน 2 เท่าของเงินต้นที่ได้รับคืนในแต่ละเดือนด้วย เป็นเช่นนี้ไปจนครบ 24 เดือน การกู้ยืมเงินแบบนี้มีประชาชนให้กู้ยืมเงิน 1,188 ราย รวมเป็นเงินที่ให้กู้ยืมทั้งสิ้น 50,480,000 บาท แบบที่ 2 เมื่อประชาชนนำเงินมาให้กู้ยืม บริษัทจะออกหนังสือสัญญาโอนหุ้นของบริษัท มอบให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงินระบุจำนวนเงินในหนังสือสัญญาเท่ากับจำนวนเงินกู้ยืม ในแต่ละเดือนประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงินจะโอนหุ้นให้แก่บริษัท โดยได้รับเงินคืนบางส่วน และบริษัทจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้เท่ากับการกู้ยืมเงินในแบบที่ 1แล้วบริษัทจะออกหนังสือสัญญาโอนหุ้นในบริษัทฉบับใหม่ให้โดยลดจำนวนต้นเงินที่ได้รับคืนไปแล้วลง เป็นเช่นนี้ไปจนครบ 24 เดือน การกู้ยืมเงินในแบบนี้มีประชาชนให้กู้ยืม 4,513 ราย รวมเงินที่ให้กู้ยืมทั้งสิ้น 535,680,000 บาท และในแบบที่ 3 นั้นจะมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะหนึ่งบริษัทจะออกหนังสือสัญญาเช่นเดียวกับการกู้ยืมเงินแบบที่ 2 มอบให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ยืมแต่มีวงเล็บว่าหุ้นถาวร ส่วนอีกลักษณะหนึ่งจำเลยทั้งสองจะออกใบหุ้นของนายพรชัยเองมอบให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน โดยบริษัทจะจ่ายเฉพาะผลประโยชน์ตอบแทนให้เป็นเงินจำนวน 2 เท่าของต้นเงินเป็นเวลา 3 ปี โดยจะจ่ายในระยะ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือนแล้วแต่จะตกลงกัน การกู้ยืมเงินในแบบนี้มีประชาชนให้กู้ยืม 149 ราย รวมเงินที่ให้กู้ยืมทั้งสิ้น 15,000,000 บาทเศษ โดยจะเห็นได้ว่าการที่ประชาชนซื้อหุ้นหรือทำหนังสือสัญญาจะซื้อจะขายบ้านและที่ดินกับบริษัทต่างมุ่งที่จะขายคืนเป็นรายเดือน เพื่อจะได้กำไรเป็น 2 เท่าของจำนวนที่ขายคืนโดยไม่ต้องร่วมในผลขาดทุนด้วย ลักษณะเช่นนี้หาใช่เป็นการซื้อหุ้นของบริษัทเพื่อร่วมลงทุนในกิจการด้วยประสงค์จะแบ่งกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้นในรูปของเงินปันผลซึ่งจะต้องร่วมกันขาดทุนด้วยดังบริษัททั่วไป หรือการทำสัญญาจะซื้อจะขายบ้านและที่ดินที่ผู้ซื้อมุ่งประสงค์จะได้บ้านและที่ดินของบริษัท กล่าวคือเป็นการรับเงินโดยผู้กู้ยืมเงินจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนหรือตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน อันเป็นการกู้ยืมเงินตามความหมายในพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 นั่นเอง

ต่อมาบริษัท เสมาฟ้าคราม จำกัดได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยที่ 1 และนายพรชัย สิงหเสมานนท์ ได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยที่ 2 โดยพนักงานอัยการต่อศาล[7] ในความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการ

---

[7] คำพิพากษาฎีกา ที่ 6442/2534

ฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองไว้เด็ดขาดและพิพากษาให้จำเลยทั้งสองล้มละลาย โดยสรุปแล้วจำเลยทั้งสองมีหนี้สิน 670,532,722.13 บาท มีสินทรัพย์ 240,718,506.53 บาท ซึ่งน้อยกว่าหนี้สิน 429,814,215.60 บาท

2.3.2 อาศัยรูปแบบธุรกิจจัดสรรวันพักผ่อน (Time Sharing)

กรณี บริษัท บลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ฟ จำกัด

บริษัท บลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ฟ จำกัด เป็นบริษัทที่จดทะเบียนต่อกระทรวงพาณิชย์ โดยมีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการด้านการให้บริการแก่สมาชิกในรูปของการจัดสรรวันพักผ่อน หรือ "ไทม์ แชร์ริ่ง" (Time Sharing) โดยสมาชิกของบริษัทฯมีสิทธิไปท่องเที่ยวพักผ่อนตามรีสอร์ท หรือสถานที่พักตากอากาศหรือโรงแรมต่างๆที่บริษัทจัดหาให้ฟรี โดยไม่ต้องจ่ายค่าที่พักเป็นเวลา 4 วัน 4 คืน ต่อปี โดยสมาชิกจะได้รับสิทธิดังกล่าวมีกำหนดระยะเวลา 20 ปี นอกจากนี้สมาชิกของบริษัทฯ ยังมีสิทธิได้รับการบริการประเภทอื่นๆอีก เช่น สามารถใช้บริการยังสถานที่ออกกำลังกาย รวมทั้งการซื้ออาหาร สินค้า หรือใช้บริการยังสถานพยาบาลต่างๆ ที่บริษัทจัดหาให้หรือสถานที่นั้นมีสัญญาหรือข้อตกลงกับบริษัท โดยได้รับส่วนลดพิเศษ แต่โดยความเป็นจริงแล้ว บริษัทหาได้มีวัตถุประสงค์หรือเจตนาที่แท้จริงที่จะประกอบกิจการในด้านการให้บริการต่างๆ แก่สมาชิกของบริษัท ตามที่กล่าวอ้างทั้งหมดแต่อย่างใดไม่ แต่เป็นข้อกล่าวอ้างหลอกลวงโดยประสงค์จะปิดบังเจตนาอันแท้จริงในการประกอบธุรกิจกู้ยืมจากประชาชนและระดมทุนอย่างไม่จำกัดจำนวนจากประชาชนทั่วไป เพื่อที่จะให้ประชาชนนำเงินมาให้บริษัทกู้ยืมโดยนำมาเข้าร่วมลงทุนกับบริษัท หรือนำเงินมามอบให้แก่บริษัทเพื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยบริษัทได้โฆษณาให้ปรากฏต่อประชาชนทางสื่อต่างๆว่า ในการรับเงินจากประชาชนเพื่อให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกนั้น บริษัทฯจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราร้อยละ 20-45 ของเงินค่าสมัครสมาชิก โดยตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์เป็นเงินแก่สมาชิกซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายขายอิสระที่สามารถชักชวนหรือชักจูงบุคคลอื่นให้มาสมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของบริษัท กล่าวคือ พนักงานฝ่ายขายอิสระดังกล่าวแต่ละคนมีสิทธิที่จะออกไปชักชวนบุคคลภายนอกทั่วไปด้วยวิธีการอย่างเดียวกันให้มารับฟังการอบรมบรรยายจากวิทยากรของบริษัท และเพื่อจะได้มีสิทธิออกไปชักชวนบุคคลอื่นๆให้มาสมัครสมาชิกของบริษัทต่อๆ ไปอีกอย่างต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ โดยบริษัทจะจ่ายเงินผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่พนักงานอิสระผู้นั้นเป็น

จำนวน 5,000 บาท ต่อการหาสมาชิกใหม่ได้ 1 ราย ซึ่งคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 14.70 % ต่อเดือน หรือ 176.47% ต่อปี ของต้นเงินจำนวน 34,000 บาท ได้สมาชิกใหม่ 2 ราย จะได้ผลประโยชน์ตอบแทนจำนวน 10,000 บาทซึ่งคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 29.41% ต่อเดือน หรือ 352.44% ต่อปี ได้จำนวน 3 รายจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนจำนวน 15,000 บาท ซึ่งคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 44.11 % ต่อเดือน หรือ 529.32% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ในขณะนั้นกล่าวคือสูงกว่าอัตราร้อยละ 18 ต่อปี อันเป็นอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ในขณะนั้น

การระดมทุนของบริษัทดังกล่าวได้มีการแพร่ระบาดขยายตัวออกไปยังชนบทในต่างจังหวัดอีกหลายๆจังหวัดอย่างรวดเร็ว และยังแพร่กระจายไปในหมู่ข้าราชการครูหรือข้าราชการอื่น นิสิตนักศึกษา กลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อย และผู้ด้อยความรู้ที่ถูกหลอกลวง หรือชักจูงได้ง่าย กิจการธุรกิจประเภทนี้มีประชาชนถูกหลอกลวงเป็นจำนวน 24,189 ราย รวมมูลค่าความเสียหายเป็นจำนวน 826,266,000 บาท

2.3.3 อาศัยรูปแบบธุรกิจการค้าสินค้าเกษตรล่วงหน้า (Commodity)

กรณีบริษัท เอ็ม .วาย.เอส. เอ็กเสคคิวทีฟ บิวสิเนส จำกัด

กรณีบริษัท เอ็ม .วาย.เอส. เอ็กเสคคิวทีฟ บิวสิเนส จำกัด เป็นบริษัทที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อค้าพืชไร่ล่วงหน้าไว้เก็งกำไร (Commodity) และดำเนินการอื่นอีกหลายอย่าง โดยได้ชักชวนให้ประชาชนนำเงินมาร่วมลงทุนเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของบริษัท โดยให้ผลตอบแทนในอัตราร้อยละ 8 ต่อเดือน เท่ากับร้อยละ 96 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ มีประชาชนนำเงินเข้าร่วมลงทุนกับบริษัท ให้บริษัทกู้ยืมเงินจำนวน 275 ราย เป็นเงินจำนวน 65,308,480 บาท โดยบริษัทได้ทำหนังสือสัญญาร่วมลงทุนให้ไว้เป็นหลักฐานทุกราย และมีข้อสัญญาว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ผู้ร่วมลงทุนทุกเดือนในอัตราร้อยละ 8 ต่อเดือน และมีข้อตกลงว่าผู้ร่วมลงทุนจะเรียกต้นเงินคืนเมื่อใดก็ได้ โดยบอกกล่าวล่วงหน้า ภายหลังที่ประชาชนนำเงินมาลงทุนแล้ว บริษัทได้นำเงินบางส่วนออกหมุนเวียนจ่ายเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ร่วมลงทุนรายนั้นหรือรายอื่นๆเรื่อยมาจนถึงสิ้นเดือนมีนาคม 2528 พอถึงเดือนเมษายน 2528

บริษัท เอ็ม.วาย. เอส. เอ็กเสคคิวทีฟ บิวสิเนส จำกัด ก็งดจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนทุกรายและไม่ยอมคืนเงินต้นให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ยืม โดยกรรมการบริษัทได้หลบหนีไปเพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ และได้ทำการโยกย้ายเงินที่เหลือจากการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ให้กู้ยืมแต่ละเดือนไป รวมแล้ว 340 รายเป็นเงิน 81,828,480 บาท โดยต่อมาได้มีการดำเนินคดีฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน และได้มีการยึดและอายัดทรัพย์สินอื่นๆของบริษัทและกรรมการบริษัท ซึ่งก็ยังไม่พอชำระหนี้ จึงได้ดำเนินคดีล้มละลายแก่บริษัทและกรรมการบริษัท โดยศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและพิพากษาให้ล้มละลายเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2534 (คำพิพากษาที่ 4608/2534)

จากการประมวลลักษณะของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า สามารถสรุปลักษณะของการประกอบธุรกิจดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. วิธีการรับสมัครพนักงานของบริษัทจะใช้วิธีลงประกาศทางหนังสือพิมพ์ แผ่นโฆษณา ฯลฯ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ พ่อค้า เกษตรกร และนักลงทุน

2. บริษัทจะประกอบธุรกิจให้บริการซื้อขายสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร สั่งซื้อ สั่งขาย ชำระราคา ส่งมอบ ตรวจสอบคุณภาพ ฯลฯ ภายใต้กฎระเบียบที่ชัดเจน โดยสินค้าที่บริษัทได้ลิขสิทธิ์ในการประมูลซื้อ / ขาย ได้แก่ ยางพารา ฝ้าย ถั่วเหลือง ข้าวโพด เป็นต้น

3. วิธีการเข้าร่วมลงทุนกับบริษัท กระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

(1) ผู้เสียหายเข้าไปสมัครงานในตำแหน่งพนักงานของบริษัท โดยมีเงื่อนไขการรับเข้าเป็นพนักงาน คือ ต้องหาลูกค้ามาลงทุนกับบริษัท ถ้าไม่สามารถหาได้ ผู้เสียหายจะไม่ได้รับเข้าบรรจุเป็นพนักงานของบริษัท มิฉะนั้นก็ต้องนำเงินของตนมาลงทุนเอง

(2) ผู้เสียหายได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมลงทุน โดยพนักงานหรือตัวแทนของบริษัท โดยบริษัทอ้างว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น และช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร นอกจากนั้น ผู้เสียหายบางรายแจ้งว่า บริษัทอวดอ้างว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่าย

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้ในขณะนั้น และหากผู้เสียหายต้องการลงทุนก็ต้องลงลายมือชื่อในสัญญาตัวแทน ซื้อ/ขาย สินค้าล่วงหน้า

4. วิธีการสั่งซื้อหรือขาย

(1) บริษัทกำหนดให้ผู้เสียหายต้องวางเงินมัดจำการลงทุน โดยนำเงินเข้าบัญชีของบริษัทในวงเงินขั้นต่ำที่แต่ละบริษัทกำหนดไว้ประมาณ 100,000 บาท (5 หน่วยลงทุน หน่วยละ 20,000 บาท) โดยลงทุนในระบบมาร์จิ้น คือใช้เงินค้ำประกันการลงทุนมาทำการซื้อขาย โดยไม่ต้องลงทุนเต็มจำนวน

(2) ผู้ลงทุนจะเป็นผู้สั่งคำสั่งซื้อ / ขาย เข้ามาบริษัท (ถ้าเริ่มต้นด้วยคำสั่งซื้อก็ต้องปิดด้วยคำสั่งขาย ถ้าเริ่มด้วยคำสั่งขายก็ต้องปิดด้วยคำสั่งซื้อ) เพื่อให้บริษัทตัวแทนในการติดต่อทำสัญญาซื้อ / ขาย กับตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในต่างประเทศ (ตลาดกลาง) หลังจากนั้นบริษัทจะเป็นผู้ดำเนินการติดต่อการประมูลทำสัญญาซื้อ/ขายกับตลาดด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์และจะเรียกเก็บค่าบริการจากลูกค้าต่อเมื่อประมูลทำสัญญาซื้อ/ขายให้กับลูกค้าได้สำเร็จตามคำสั่งที่ส่งเข้ามายังบริษัท

(3) ผู้ลงทุนจะต้องสั่งซื้อหรือขายเป็นหน่วยลงทุน ไม่ต่ำกว่าครั้งละ 5 หน่วยลงทุน โดยต้องวางเครดิตดังกล่าวทำการซื้อหรือขายโดยผ่านบริษัทประมาณ 5 -10% ของมูลค่าสินค้าจริงที่จะทำการซื้อหรือขาย เมื่อบริษัทนำเครดิตดังกล่าวไปวางที่ตลาดกลาง ลูกค้าจึงสั่งซื้อ/ขายไปยังบริษัท และคำสั่งจะถูกส่งไปยังตลาดกลางในฐานะสมาชิกของบริษัท และเมื่อได้กำไรจากคำสั่งดังกล่าว ตลาดกลางจะโอนผลกำไรให้บริษัทเพื่อนำส่งลูกค้าต่อไป

5. พฤติกรรมการฉ้อโกงของบริษัท

(1) บริษัทอวดอ้างว่าสามารถทำกำไรได้สูงกว่าดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ ในขณะที่ผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่สามารถถอนเงินกำไรออกจากบัญชีได้ โดยบริษัทอ้างว่าให้เก็บไว้ลงทุนต่อไป นอกจากนั้นผู้ลงทุนจะได้รับกำไรในระยะ 2-3 เดือนแรก จากนั้นก็ประสบแต่ผลขาดทุน

(2) ห้องรับคำสั่งซื้อ/ขาย และประกาศราคาของบริษัทนั้น จะเป็นบริเวณหวงห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้าไปในห้อง ยกเว้นผู้จัดการ หัวหน้าและพนักงานประจำห้อง และบริษัทยังปกปิดข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการติดต่อกับตลาดกลางอีกด้วย

(3) เมื่อบริษัทเปิดกิจการได้ระยะหนึ่ง ก็จะปิดกิจการหลบหนีไปและเปิดกิจการใหม่

โดยเปลี่ยนชื่อและผู้บริหารใหม่

(4) ไม่ปรากฏว่าบริษัทสั่งคำสั่งซื้อ/ขายไปยังบริษัทในต่างประเทศตามที่กล่าวอ้าง

(5) เมื่อผู้ลงทุนได้รับผลขาดทุนจนเงินในบัญชีเหลือต่ำกว่าที่บริษัทกำหนด บริษัทจะเรียกให้นำเงินมาลงทุนเพิ่ม มิฉะนั้นจะปิดบัญชีของลูกค้า โดยผู้เสียหายส่วนใหญ่มักจะไม่ได้เงินคืนในภายหลัง ไม่ว่าสาเหตุของการไม่สามารถเบิกจ่ายเงินตามเช็คที่บริษัทจ่ายให้ได้ หรือบริษัทอ้างว่าเงินในบัญชีไม่มีก็ตาม

(6) ผลประโยชน์ตอบแทนที่บริษัทจ่ายให้บางส่วน มาจากเงินลงทุนของผู้ลงทุนรายนั้นหรือรายก่อน ซึ่งมีลักษณะเป็นการจ่ายผลประโยชน์แบบลูกโซ่

2.3.4 อาศัยรูปแบบการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

โดยปกติแล้วการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ มิใช่ธุรกิจแชร์ลูกโซ่โดยตรง แต่มีลักษณะการดำเนินกิจการที่อาจพัฒนาไปเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ได้ ซึ่งถ้าปล่อยไว้ไม่มีการควบคุม หรือให้ความสนใจในเรื่องนี้ การเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอาจเป็นการดำเนินธุรกิจแบบการจัดคิวเงิน หรือธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศอย่างมหาศาลได้

ผู้เขียนขออธิบายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในลักษณะเก็งกำไร ซึ่งประกอบด้วยลักษณะการประกอบธุรกิจและพฤติกรรมที่น่าสงสัยของบริษัทที่ประกอบธุรกิจเช่นนี้ดังต่อไปนี้

ลักษณะของการประกอบธุรกิจการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

บริษัทใดหากมิใช่ธนาคารพาณิชย์จะดำเนินการประกอบธุรกิจการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้โดยเปิดเผยเท่านั้น ซึ่งการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ จะมีลักษณะคล้ายกับเป็นตัวแทนเพื่อกระทำการแทนบริษัทโดยมีลักษณะการประกอบการดังนี้

1. วิธีรับพนักงานของบริษัทจะลงประกาศทางหนังสือพิมพ์ แผ่นพับ แผ่นโฆษณา ฯลฯ โดยรับสมัครพนักงานฝ่ายการตลาด พนักงานการเงิน พนักงานวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

2. วิธีการเข้าร่วมลงทุนกับบริษัทกระทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ผู้เสียหายที่ทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์จะเข้าไปสมัครงานในตำแหน่งที่บริษัทประกาศโฆษณา โดยเมื่อเขียนใบสมัครงานแล้วก็จะผ่านการสัมภาษณ์ เข้ารับการอบรมวิธีซื้อขายเงินตราต่างประเทศในลักษณะเก็งกำไร สอบข้อเขียนและทดลองงาน โดยบริษัทจะให้ผู้สมัครงานไปชักชวนหาลูกค้าเพื่อนำเงินมาเปิดบัญชีซื้อขายเงินตราต่างประเทศในลักษณะเก็งกำไร หากหาได้จึงจะได้รับบรรจุเป็นพนักงานมีเงินเดือนประจำ นอกจากนี้บริษัทจะให้เป็นผู้ดูแลบัญชีของลูกค้าที่ผู้สมัครไปชักชวนมาได้ โดยจะมีรายได้ (ค่าคอมมิชชั่น) จากการซื้อขายเงินในบัญชีต่างหากอีก ทำให้ผู้สมัครที่ต้องการมีงานทำแต่หาลูกค้าไม่ได้ต้องนำเงินของตนเองไปเปิดบัญชีกับบริษัท

มีผู้สมัครบางรายที่บริษัทรับไว้เป็นพนักงานประจำ โดยต้องเสียเงินค้ำประกันให้กับบริษัท ครั้นเข้าทำงานได้เพียงไม่เท่าไหร่บริษัทก็ไม่จ่ายเงินเดือนให้ตามที่ตกลงกันไว้ จึงต้องออกจากงานและจะไม่ได้รับเงินค้ำประกันคืน

2.2 ผู้เสียหายได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมลงทุนโดยพนักงานหรือตัวแทนของบริษัท (ใช้โทรศัพท์หรือไปพบที่บ้านหรือที่ทำงาน) ทั้งนี้บริษัทอ้างว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้นและยังสามารถลดและจำกัดความเสี่ยงในการลงทุนได้ โดยอาศัยการวิเคราะห์ข่าวสาร ข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รวมทั้งอ้างว่าบริษัทมีระบบป้องกันการขาดทุน นอกจากนี้มีผู้เสียหายบางรายแจ้งว่าบริษัทอวดอ้างจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร (แต่ไม่ได้บอกว่าจะให้ร้อยละเท่าใดต่อเดือนหรือต่อปี) สำหรับประชาชนที่สนใจจะต้องลงลายมือชื่อในหนังสือกฎและระเบียบข้อบังคับสำหรับการซื้อขาย ซึ่งในตอนท้ายของกฎและระเบียบดังกล่าว ปรากฏข้อความว่าผู้เสียหายยินยอมให้บริษัทหรือพนักงานของบริษัทดำเนินการแทนผู้เสียหายในการสั่งซื้อสั่งขาย อันมีลักษณะเป็นหนังสือแต่งตั้งตัวแทนซ่อนอยู่ในกฎและระเบียบดังกล่าว

3. วิธีการซื้อขายเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

3.1 บริษัทกำหนดให้ผู้เสียหายต้องวางเงินมัดจำการลงทุน โดยนำเงินสดหรือโอนเงินเข้าบัญชีของบริษัทเพื่อเปิดบัญชีซื้อขายในวงเงินขั้นต่ำที่แต่ละบริษัทกำหนดไว้ประมาณ 300,000 บาท โดยเป็นการลงทุนในระบบมาร์จิ้น (MARGIN) คือ ใช้เงินค้ำประกันการลงทุนบางส่วนมาทำการซื้อขาย โดยไม่ต้องลงทุนเต็มจำนวน

3.2 ผู้เสียหายสามารถสั่งซื้อหรือขายอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศได้ 5 สกุล คือ เยนญี่ปุ่น ปอนด์สเตอร์ลิง มาร์คเยอรมัน ฟรังค์สวิสและยูโรของยุโรป โดยจะเทียบค่ากับเงินสกุลดอลล่าร์สหรัฐในการลงทุนซื้อหรือขายเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ทั้งนี้จะต้องสั่งซื้อหรือขายเป็นหน่วยการลงทุน (LOT/UNIT) และผู้เสียหายสามารถทำกำไรได้ทั้งจากส่วนต่างของราคาซื้อหรือขาย (การซื้อขายจะต้องทำครบวงจร เช่น เมื่อเปิดด้วยคำสั่งซื้อจะต้องปิดด้วยคำสั่งขาย หรือเมื่อเปิดด้วยคำสั่งขายจะต้องปิดด้วยคำสั่งซื้อ หรือ (OPENBUY & SETTELSELL / OPENSELL & SETTELBUY) ซึ่งการซื้อขายในแต่ละครั้ง (ครบวงจร) ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าคอมมิชชั่นให้กับบริษัทในอัตราที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ผู้เสียหายจะได้ดอกเบี้ยจากการถือตั๋วข้ามคืน หรือ OVERNIGHT (ต้องเป็นกรณีที่ซื้อถูกทางจึงจะได้กำไรและได้ดอกเบี้ย หากซื้อผิดทางจะขาดทุนและไม่ได้ดอกเบี้ย นอกจากนี้จะต้องนำเงินมาลงทุนเพิ่มอีก มิฉะนั้นจะไม่สามารถซื้อขายต่อได้อีก)

3.3 ในการซื้อหรือขายแต่ละครั้ง ผู้เสียหายต้องสั่งผ่านพนักงานหรือตัวแทนของบริษัท (โบรคเกอร์) เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสั่งซื้อหรือขายให้แทนผู้เสียหาย ซึ่งบริษัทอ้างว่าได้ส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขายทุกคำสั่งของลูกค้าไปให้บริษัทแม่ ชื่อ "ปาล์มฮิวส์" ตั้งอยู่ที่ต่างประเทศ ได้แก่ฟิลิปปินส์ ฮ่องกง ญี่ปุ่น สิงค์โปร์ เป็นต้น (จากการตรวจสอบพบว่า บริษัทปาร์มฮิวส์ เลิกกิจการไปแล้วประมาณ 2 ปี)

3.4 บริษัทได้จัดบริการข้อมูลข่าวสารของราคาอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศให้ลูกค้าตรวจดูได้จากจอคอมพิวเตอร์ที่ตั้งอยู่ที่บริษัท โทรสาร วิทยุติดตามตัว (มันนี่ลิงค์) โดยอ้างว่าเป็นข้อมูลที่ส่งมาจากตลาดต่างประเทศ ผ่านสำนักข่าวบิสนิวส์ หรือสำนักข่าวรอยเตอร์

4. พฤติกรรมที่น่าสงสัยของบริษัท

4.1 ผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่สามารถถอนกำไรออกจากบัญชีได้ โดยบริษัทอ้างว่าให้เก็บไว้ลงทุนต่อไป บางครั้งมักอ้างว่าตั๋วติด (ยังซื้อขายไม่ครบวงจร) ซึ่งการซื้อขายในระยะแรกจะทำให้เห็นว่ามีกำไร (ตามหน้าตั๋ว) แต่ภายหลังจะซื้อขายขาดทุนจนต้องนำเงินมาลงทุนเพิ่ม เมื่อผู้เสียหายไม่มีเงินมาลงทุนก็ต้องปิดบัญชีไปในที่สุด

4.2 บริษัทอ้างว่าได้ส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขายของลูกค้าทุกคำสั่งไปยังตลาดต่างประเทศ แต่จากการตรวจสอบการใช้โทรศัพท์ หรือโทรสาร(แฟกซ์) ไปยังต่างประเทศของบริษัท จะไม่พบการใช้แต่อย่างใด

4.3 เมื่อการซื้อขายเกิดขาดทุนจนเงินในบัญชีเหลือต่ำกว่าที่บริษัทกำหนด บริษัทจะเรียกให้ผู้เสียหายนำเงินมาลงทุนเพิ่ม มิฉะนั้นจะถูกปิดบัญชี ครั้นผู้เสียหายนำเงินมาลงทุนเพิ่มภายหลังบริษัทมักอ้างว่าซื้อขายขาดทุนอีก จนกระทั่งผู้เสียหายไม่สามารถหาเงินไปลงทุนเพิ่มอีกได้จึงต้องปิดบัญชี หรือบางครั้งบริษัทก็จะเลิกกิจการไปก่อนโดยไม่คืนเงินที่เหลือในบัญชีให้กับผู้เสียหาย

4.4 บริษัทจะปฏิเสธไม่ให้ผู้เสียหายเข้าไปตรวจสอบห้องที่ใช้จัดทำคำสั่งซื้อคำสั่งขายไปยังตลาดต่างประเทศ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

4.5 ตัวแทน (โบรคเกอร์) ของบริษัทที่ผู้เสียหายแต่งตั้งให้ซื้อขายแทนนั้น จะซื้อขายเองโดยไม่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบหรือร่วมตัดสินใจ ทั้งๆที่ได้ตกลงกันไว้ว่าในการซื้อขายทุกครั้งจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อน

4.6 บริษัทจะเปิดดำเนินธุรกิจเป็นระยะเวลาอันสั้นๆจากนั้นจะจดทะเบียนเลิกกิจการ โดยจะมีบริษัทจดทะเบียนใช้ชื่อใหม่มาใช้สถานที่เดิมทำธุรกิจเช่นเดียวกับบริษัทเดิม รวมทั้งพนักงานและอุปกรณ์ทำงานของบริษัทที่จดทะเบียนเลิกกิจการด้วย ซึ่งผู้เสียหายหลายรายต่างยืนยันว่าบริษัทที่เลิกกิจการไปกับบริษัทที่ตั้งใหม่คือบริษัทเดียวกัน จากการตรวจสอบพบว่า ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากบริษัททั้งสองแห่งได้ไปจดทะเบียนเลิกกิจการ และก่อตั้งบริษัทใหม่เป็นกลุ่มบุคคล

เดียวกัน ส่วนรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของบริษัทเก่าและใหม่รวมทั้งสถานที่ตั้งจะเหมือนกันทุกประการ นอกจากนี้ดวงตราประทับในเอกสารของบริษัททั้งสองแห่งก็เป็นรอยตราเดียวกัน

การประกอบธุรกิจในลักษณะดังกล่าวไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยน พ.ศ. 2485 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตามข้อ 3 [8] ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2497) ซึ่งกำหนดมิให้มีการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เหตุที่ไม่สามารถนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้ได้ เนื่องจากต้องปรากฏว่ามีการประกอบธุรกิจซื้อขายแลกเปลี่ยน**เงินตราต่างประเทศ** และมี**ตัวเงิน**เป็นปัจจัยในการประกอบธุรกิจจริงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่การประกอบธุรกิจในลักษณะนี้เป็นเพียงการซื้อขาย**เก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ**เท่านั้น จึงทำให้นำกฎหมายฉบับนี้มาบังคับใช้ไม่ได้ และการนำกฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนมาใช้อาจมีข้อขัดข้องบางประการ เพราะได้เคยมีคำพิพากษาฎีกา[9] ยกฟ้องโจทก์ในคดีลักษณะนี้ โดยให้เหตุผลว่าการที่โจทก์นำเงินไปร่วมลงทุนกับบริษัทยูนิเวอร์ส คอนซัลแตนท์ จำกัด (จำเลย) เพื่อประกอบกิจการสั่งซื้อหรือขายเงินต่างประเทศนั้น มีลักษณะเป็นการเก็งกำไร การที่จะได้กำไรหรือขาดทุนนั้นขึ้นอยู่กับความเสี่ยง ถือเป็นการสมัครใจในการเข้าร่วมลงทุน การได้ไปซึ่งทรัพย์สินในการร่วมลงทุนมิได้เกิดจากผลโดยตรงของการถูกหลอกลวงว่าบริษัทนั้นได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย

---

[8] กฎกระทรวง ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2497) ออกตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485

ข้อ 3 ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี

บุคคลใดประสงค์จะประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศจะต้องทำคำร้องขอต่อรัฐมนตรีตามแบบที่กำหนด โดยยื่นผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย

รัฐมนตรีจะประกาศข้อกำหนดเป็นคำสั่งซึ่งผู้ขอรับอนุญาตจะต้องปฏิบัติเพื่อการขอรับอนุญาตและซึ่งผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติไว้ก็ได้

ถ้าใบอนุญาตนั้นมิได้ระบุเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตเป็นธนาคารรับอนุญาตหรือบริษัทรับอนุญาต ให้ถือว่าใช้ได้สำหรับสาขาของผู้รับอนุญาตด้วย กรณีจะเป็นประการใดก็ตาม รัฐมนตรีมีอำนาจเรียกใบอนุญาตมาแก้ไขเสียใหม่ โดยระบุมิให้ใบอนุญาตนั้นใช้ได้สำหรับสาขาใดของผู้รับอนุญาตก็ได้

[9] คำพิพากษาฎีกาที่ 5729/2539

อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีความผิดดังกล่าว อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ งาน 1 กอง กำกับการ 2 กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ โดยรับผิดชอบคดีความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ที่ธนาคารแห่งประเทศ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ หรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหา การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินต่างประเทศ การซื้อขายผลผลิตหรือทองคำในตลาดซื้อขายล่วงหน้า การซื้อขายหุ้นทั้งในตลาดและนอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สถิติพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบันมีการดำเนินคดีกับผู้ที่ประกอบธุรกิจประเภทนี้ จำนวนทั้งสิ้น 83 ราย โดยเป็นคดีที่ศาลสั่งจำคุก 6 ราย โทษปรับและรอลงอาญา 57 ราย หลบหนีการประกัน 6 ราย อัยการสั่งไม่ฟ้อง 2 รายและรอผลการดำเนินคดี 12 ราย

2.3.5 อาศัยรูปแบบการหลอกลวงซึ่งกระทำต่อเกษตรกร

กรณีแชร์นากหญ้า

เป็นรูปแบบของแชร์ลูกโซ่อีกประเภทหนึ่งที่ใช้วิธีพิสดารนำนากหญ้าซึ่งเป็นสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายหนูผสมกับตุ่นปากเป็ด ตัวใหญ่กว่าหนูนามาก ขนาดใหญ่สุดอาจมีน้ำหนัก 14 กิโลกรัม โดยอ้างว่านากหญ้าเป็นที่ต้องการของบริษัทต่างประเทศมาก โดยขนสามารถตัดเป็นเสื้อขนสัตว์ เนื้อทำเป็นอาหารราคาแพง หางและกระดูกทำเป็นเครื่องยาเพิ่มพลังทางเพศ โดยบริษัทกำหนดว่าลูกค้าที่สนใจจะต้องซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ในราคาคู่ละ 2-3 หมื่นบาท และเมื่อออกลูกมาครอกแรกอายุ 1 เดือน บริษัทจะรับซื้อในราคาตัวละ 5 พันบาท ส่วนที่เหลือก็สามารถนำไปขายทั้งหนังและเนื้อได้ จึงทำให้ประชาชนหลงเชื่อแห่กันไปซื้อกันมาเลี้ยงจำนวนมาก เพราะเลี้ยงง่ายกินพืชผักทุกอย่างที่ขวางหน้าโตเร็ว ออกลูกครอกเหมือนลูกหนู แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าบริษัทรับซื้อนากหญ้าครอกแรกคือจากผู้เลี้ยงไปแล้วก็นำไปวนเวียนขายให้กับผู้เลี้ยงรายใหม่ในลักษณะแชร์ลูกโซ่ ส่วนครอกต่อๆ มาก็ไม่มีผู้ซื้อเพราะไม่มีโรงงานฟอกหนังหรือรับซื้อเนื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาจริงๆ ของนากหญ้านั้นมีราคาเพียงตัวละ 1.5 เหรียญสหรัฐเท่านั้น ในที่สุดบริษัทนี้ก็ปิดหนีไป นากหญ้าก็เป็นภาระให้กับผู้เลี้ยงเพราะเอาไปขายก็ไม่ได้ กินก็ไม่กล้าสุดท้ายก็ต้องปล่อยไปให้สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปจนรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะกรมป่าไม้ต้องเข้ามาดูแลจัดการ

กรณีชมรมปฏิวัติเขียว

เป็นโครงการให้เกษตรกรทั่วประเทศเข้ามาลงทุนเป็นตัวแทนขายปุ๋ยและเครื่องจักรกลทางการเกษตรโดยโครงการนี้ได้วางเงื่อนไขให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกไว้ 2 รูปแบบ คือ ต้องซื้อปุ๋ยจากโครงการมูลค่าประมาณ 3-5 หมื่นบาท หรือหากไม่มีเงินทุนให้หาสมาชิกมาซื้อปุ๋ยในลักษณะ Multi Level Marketing (MLM) แล้วจะมีผลตอบแทนให้เป็นทอดๆ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับแชร์ลูกโซ่ คือการให้เกษตรกรที่สนใจสมัครเป็นสมาชิกจากนั้นให้สมาชิกไปหาสมาชิกเพิ่มด้วยการแนะนำเพื่อนๆ ญาติ พี่ น้อง มาสมัครเป็นสมาชิกอีก 10 คน ซึ่งสมาชิกที่แนะนำสมาชิกใหม่นี้จะได้ผลตอบแทนจำนวน 8% ของมูลค่าที่เพื่อนๆ หรือญาติๆ ซื้อปุ๋ยจากโครงการและหาก 10 คน ที่แนะนำมานี้สามารถไปแนะบุคคลอื่นอีกคนละ 5 คน คนที่แนะนำลำดับแรกจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากยอดซื้อปุ๋ยของสมาชิกชั้นที่สามนี้อีก 5% ของมูลค่าปุ๋ยที่ซื้อจากโครงการและถ้ามีสมาชิกในลูกทีมครบ 50 คน ก็จะได้รับการแต่งตั้งจากโครงการให้เป็นประธาน "ชมรมปฏิวัติเขียว" สามารถเป็นตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยและเครื่องจักรกลทางการเกษตรของโครงการได้ โดยจะต้องลงทุนก่อสร้างเป็นเงิน 30,000-50,000 บาท และถ้าสมาชิกในกลุ่มของประธานชมรม สามารถหาสมาชิกใหม่ได้จนสมาชิกเหล่านั้นได้เลื่อนฐานะเป็นประธานชมรมครบ 15 ราย แล้วประธานชมรมคนเดิมจะได้รับการเลื่อนฐานะเป็นผู้จัดการ "ศูนย์เกษตรอุตสาหกรรมชีวภาพ" โดยบริษัทหรือโครงการจะเพิ่มค่าบริหารศูนย์ หรือเพิ่มส่วนลดให้อีก 5% ของยอดการขาย นอกจากนั้นยังมีวิธีการเลื่อนฐานะหรือตำแหน่งโดยวิธีลัดอีกวิธีหนึ่งได้แก่การสมัครเป็นประธานชมรมโดยตรง โดยการสมัครเป็นเจ้าของร้านเกษตรชุมชนโดยมีเงินลงทุน 70,000-90,000 บาท และผู้สนใจสามารถสมัครจองพื้นที่เพื่อป้องกันผู้อื่นเปิดก่อนได้แต่ต้องจองพื้นที่เปิดร้านภายใน 30 วัน เสียค่าจอง 3,000 บาท สำหรับร้านค้าเกษตรชุมชนและ 5,000 บาท สำหรับศูนย์เกษตรอุตสาหกรรมชีวภาพ

ลักษณะโครงการอุตสาหกรรมเกษตรชีวภาพ และชมรมปฏิวัติเขียวนี้เชื่อว่าจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นฉากบังหน้าในการสร้างความเชื่อถือให้กับผู้สมัครเป็นสมาชิกเท่านั้น แต่แก่นแท้แล้วน่าจะเป็นการระดมเงินทุนของเกษตรกรในลักษณะแชร์ลูกโซ่นั่นเอง เพราะปุ๋ยชีวภาพที่นำมาขายกันเป็นเพียงเปลือกต้นยูคาลิปตัสมาผสมกับดินแล้วใช้สารเร่งย่อยสลายไม่มีการหมักเหมือนการทำปุ๋ยตามท้องตลาดทั่วไปแถมยังขายสูงถึงกระสอบละ 150 บาท ขณะที่ต้นทุนคงไม่ถึง 20 บาท สำหรับเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่อ้างว่านำเข้ามาจากประเทศจีนมีราคาถูกกว่าท้องตลาด 20-30% ซึ่ง

จริงๆ แล้วไม่มีสินค้าป้อนให้กับสมาชิกมีเพียงโบว์ชัวร์ หรือแค็ตตาล็อกเท่านั้น ซึ่งขณะนี้ตำรวจสันติบาลและตำรวจกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจกำลังจับตามองโครงการนี้อย่างใกล้ชิด

กรณีร้านค้าสวัสดิการ

เป็นกรณีของสมาคมพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคแห่งประเทศไทย ได้มอบหมายให้ บริษัท ไทยมวลชน จำกัด ไปดำเนินการจัดสร้างร้านค้าสวัสดิการผู้บริโภคประจำตำบล หรือ คอนซูเมอร์ช็อป มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการแก่สมาชิกในด้านการประสานงานรับเรื่องราวต่างๆและเพื่อเป็นสถานบริโภคจากโรงงานและกลุ่มแม่บ้านโดยตรงในราคาถูก โดยมีโครงการจัดตั้ง 7,000 แห่งทั่วประเทศ โดยใช้วิธีการระดมทุนแบบการหาสมาชิก โดยต้องการสมาชิกตำบลละ 300 คน และเรียกเก็บค่าสมาชิกคนละ 1,900 บาท คิดเป็นเงินตำบลละ 570,000 บาท โดยสิทธิประโยชน์ที่ได้รับคือ สามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง และไม่ต้องใช้เงินสดแต่จะใช้บัตรเครดิตที่ทางร้านออกให้ และสมาชิกสามารถนำสินค้าที่ผลิตได้มาฝากขายในร้านได้ด้วย ซึ่งต่อมาได้มีชาวบ้านหลายตำบลเกิดความไม่มั่นใจ เนื่องจากบางแห่งแม้จะมีการก่อสร้างเสร็จแต่กลับยังไม่มีการจัดซื้อสินค้าแต่อย่างใด ซึ่งขณะนี้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจกำลังติดตามพฤติกรรมอยู่ เนื่องจากเกรงว่าจะเข้าข่ายของลักษณะแชร์ลูกโซ่ โดยการแอบอ้างนำการสร้างร้านค้า เพื่อระดมเงินทุนจากประชาชน จะส่งผลเสียหายต่อประชาชนที่เข้าร่วมลงทุนทันที เพราะเป็นการระดมเงินระดับประเทศ ซึ่งหากคิดความเสียหายแล้วตำบลละ 570,000 บาท เมื่อรวม 7,000 ตำบลแล้วหากเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่จริงจะมีความเสียหายเกิดขึ้น 3,900 ล้านบาทที่เดียว

2.3.6 อาศัยรูปแบบการขายตรง

ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงเข้ามาโดยอาศัยรูปแบบการขายตรง MLM หรือ (Multi Level Markerting) หรือการขายตรงแบบตลาดหลายชั้นนั้น ได้มีการนำเอาธุรกิจการขายตรงเข้ามาบังหน้า หรือแค่จัดฉากเพื่อเป็นเครื่องมือดึงเงินเข้าระบบ ทำให้เกิดเป็นภาพซ้อนที่ไม่ชัดเจนว่าระบบการขายตรงแบบตลาดหลายชั้นต่างกับแชร์ลูกโซ่อย่างไร

เพื่อเป็นข้อสังเกตในการตรวจสอบ หรือในการพิจารณา ผู้เขียนจึงขอยกตารางเปรียบเทียบ ให้เห็นถึงความแตกต่างของระบบการขายตรงแบบตลาดหลายชั้นกับแชร์ลูกโซ่ดังต่อไปนี้[10]

ระบบการขายตรงแบบตลาดหลายชั้น	ระบบปิรามิดหรือแชร์ลูกโซ่
1. ค่าธรรมเนียมในการเริ่มต้นธุรกิจใช้เงินลงทุนต่ำเป็นค่าสมาชิก และชุดคู่มือการดำเนินธุรกิจเท่านั้น	1. ค่าธรรมเนียมในการสมัครใช้เงินลงทุนสูงผู้สมัครจะถูกหลอกให้จ่ายค่าฝึกอบรมและค่าซื้อสินค้าเกินความจริงผลกำไรส่วนใหญ่ มาจากค่าสมาชิก
2. จำหน่ายสินค้าหลายชนิดที่มีคุณภาพสูง ยอดขายจะมาจากยอดการจำหน่ายสินค้าได้ซ้ำอีกเรื่อย ๆ เน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ บริษัทจะใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อทำการวิจัยค้นคว้าและพัฒนาคุณภาพ	2. ไม่สนใจที่จะจำหน่ายสินค้าและคุณภาพส่วนใหญ่มักจะเป็นสินค้าต่ำ รายได้ส่วนใหญ่จากการสมัครสมาชิกซึ่งต้องถูกบังคับซื้อสินค้าที่มีราคาสูงและเป็นจำนวนเงินมาก
3. รับประกันคุณภาพและความพอใจในตัวสินค้าโดยการคืนเงิน	3. ไม่มีนโยบายที่จะซื้อสินค้ากลับคืนเพราะอาจจะทำให้ระบบปิรามิดล้มครืนลงได้
4.ตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจในระยะยาวในทุกสาขาทุกประเทศ สิ่งนี้สำคัญมากเพราะบริษัทมีความรับผิดชอบต่อผู้ขาย ซึ่งเป็นผู้ดำเนินธุรกิจอย่างแท้จริง	4. มีนโยบายร่ำรวยในระยะเวลาอันสั้น ผู้เข้าร่วมจำนวนมากที่ฐานของปิรามิดจะเป็นผู้จ่ายเงินให้แก่คนเพียงไม่กี่คนที่อยู่ในระดับจุดยอดของปิรามิด ซึ่งธุรกิจแบบนี้ไม่สามารถอยู่ได้ยืนยาว
5. การจ่ายผลตอบแทน รายได้และตำแหน่งจะขึ้นอยู่กับการทำงานของผู้ขาย นั่นคือ รายได้มาจากยอดขายที่ขายสินค้าได้	5. ตำแหน่งระบบนี้ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำยอดขายแต่อาจได้มาด้วยวิธีอื่นได้ เช่น การใช้อิทธิพล หรือเงินซื้อตำแหน่ง

[10] วีระพงษ์ บุญโญภาส , อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม ,2544) , หน้า 176.

6. การก่อตั้งธุรกิจขึ้นอยู่กับการขายสินค้าคุณภาพ ซึ่งคุ้มค่ากับที่จ่ายไป ผู้ขายจะให้ความสนใจในการขยายให้กว้างออกไป	6. ระบบนี้ไม่เน้นการขายสินค้าให้กับผู้บริโภค แต่ผลกำไรมาจากสมาชิกใหม่ ซึ่งต้องซื้อสินค้าเพราะถูกบังคับให้ ซื้อตามระบบสมาชิกใหม่จะต้องแบกรับภาระสินค้าที่ตนขายไม่ได้และเมื่อปิรามิดล้มลงตนก็จะไม่ได้รับเงินลงทุนกลับคืน
7. มีนักขายอิสระที่อาศัยการขายสินค้าเพื่อสร้างรายได้	7. ผู้ขายในระบบนี้มักจะไม่เข้าใจถึงการสร้างรายได้ที่แท้จริง แต่หวังเพียงผลตอบแทนระยะสั้น
8. มีกฎระเบียบที่เข้มงวดในการดำเนินธุรกิจและไม่ต้องให้ผู้ขายกักตุนสินค้า	8. ผู้เข้าร่วมจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในการสมัครสูงหรือจ่ายสินค้าโดยถูกบังคับให้ซื้อในตอนที่สมัคร
9. การขายจะเน้นในเรื่องการขายสินค้าและการให้บริการหลังการขายอย่างต่อเนื่อง	9. ในระบบนี้จะเน้นการรับสมัครใหม่เป็นหลักและบังคับให้ซื้อสินค้าเมื่อสมัครแต่จะไม่สนใจการขายสินค้าจริงหรือการให้บริการหลังการขายแก่ลูกค้า
10. ธุรกิจถูกต้องตามกฎหมายและเป็นการขายสินค้าอีกรูปแบบหนึ่งนอกเหนือจากการขายตามเคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้าหรือการขายปลีก	10. เป็นระบบที่ผิดกฎหมายในหลายๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป และหลายประเทศในเอเชีย

2.3.7 แชร์ลูกโซ่ทางอินเตอร์เน็ต

ขณะนี้ได้มีเว็บไซต์ที่มีการประกอบธุรกิจในลักษณะแชร์ลูกโซ่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและกำลังระบาดไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากไม่ต้องใช้เงินทุนในการเปิดสำนักงาน โดยมีวิธีการหาสมาชิกเพื่อระดมทุนแบบแชร์ลูกโซ่ธรรมดา แต่ได้กระทำการผ่านระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ต โดยธุรกิจแชร์ลูกโซ่ทางอินเตอร์เน็ตมักจะเกิดจากเว็บไซต์ต่างประเทศ เช่น www.skybiz2000.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่จดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเว็บไซต์ดังกล่าวจะแนะนำให้สมัครสมาชิกโดยเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า 25 ดอลล่าร์สหรัฐและเสียค่าธรรมเนียมอีกปีละ 100 ดอลล่าร์สหรัฐ โดยมีการชำระเงินผ่านบัตรเครดิต โดยผู้สมัครจะได้พื้นที่คนละ 15 Mb เพื่อนำไปประกอบธุรกิจในอินเตอร์เน็ตหรือจะนำไปสร้างเป็นเว็บไซต์ของครอบครัวก็ได้และผู้สมัครจะได้รับค่าตอบแทนหากสามารถขายเว็บไซต์ให้กับคนอื่นด้วย 2 คน และลูกทีมที่หามาได้ก็ต้องหาสมาชิกเพิ่มใน

ลักษณะเดียวกัน เหมือนระบบไบนารี่ โดยคำนวนค่าตอบแทนให้ตั้งแต่ 25 - 400 ดอลล่าร์สหรัฐ และยังมีเงินปันผลซึ่งจ่ายให้สมาชิกหรือบริษัท ในอัตรา 70/30 และจ่ายเงินปันผลเป็นเช็ค สมาชิกต้องเสียค่าเช็คฉบับละ 2 ดอลล่าร์สหรัฐ ซึ่งขณะนี้เว็บไซต์นี้ได้ถูกสั่งปิดชั่วคราวเพื่อตรวจสอบโดย Federal Trade Commission (FTC) โดยมีผู้ได้รับความเสียหายประมาณเป็นเงินจำนวน 175 ล้านเหรียญสหรัฐ

หรือกรณี www.successforever.com ซึ่งเป็นเว็บของไซต์ของประเทศไต้หวัน เปิดเพื่อดำเนินธุรกิจแชร์ลูกโซ่ โดยลักษณะของการดำเนินกิจการเป็นการล่าหัวคิว หมายถึงให้ผู้ที่สมัครแนะนำสมาชิกคนใหม่ๆให้มาสมัครต่อๆกันไป โดยผู้สมัครที่สามารถล่าหัวคิวได้ก็จะได้ค่าหัวคิวเป็นผลประโยชน์ตอบแทน โดยมีสินค้าเป็นการฝึกอบรมแนะนำวิธีทำธุรกิจอย่างไรให้รวย พร้อมคอร์สฝึกอบรมพิเศษในหัวข้อต่างๆเท่านั้น ไม่มีสินค้าเป็นรูปธรรม เป็นเพียงการกระตุ้นให้ผู้ที่อยากรวยแนะนำญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูงเข้ามาเพื่อต้องการค่าหัวคิวเท่านั้น โดยเว็บไซต์ดังกล่าวได้รับการแปลเป็นหลายภาษา เช่น ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาไทย ภาษเยอรมัน และมีเนื้อหาชักชวนให้ร่วมเป็นสมาชิก พร้อมกับมีสโลแกนขึ้นไว้บทเว็บไซต์ว่า "SUCCESSFOREVER.COM ธุรกิจก้าวไกล อินเตอร์เน็ตข่าวสารแรกที่ประสบความสำเร็จในโลก โอกาสธุรกิจที่ช่วยให้คุณประสบความสำเร็จดังปรารถนา "

โดยเว็บไซต์นี้สร้างขึ้นโดย นายสตีเฟ่น เซน ชาวไต้หวัน ได้เปิดเว็บไซต์นี้ขึ้นเพื่อชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกโดยเสียค่าสมาชิกหัวละ 110 ดอลล่าร์ และเมื่อหาสมาชิกได้อีก 9 คน จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทน 100 ดอลล่าร์ ขณะที่ทางบริษัทจะได้ค่าสมัครจากสมาชิกรายใหม่ทั้ง 9 คนเป็นเงิน 990 ดอลล่าร์ เจ้าของบริษัทเพียงแต่จ่ายค่าตอบแทนจากการหาสมาชิกให้แก่หัวหน้าสายงานเพียงแค่ 100 ดอลล่าร์ ส่วนที่เหลืออีก 890 ดอลล่าร์เป็นของบริษัท ถือเป็นกำไรหรือผลประโยชน์ที่ตกแก่บริษัท นอกจากนั้นบริษัทยังให้โบนัสตอบแทนแก่ผู้ที่หาสมาชิกได้ถึง 50 คนอีกด้วยและค่าคอมมิสชั่นอีกด้วยในอัตราร้อยละ 2 หากสมาชิกใหม่มีการจ่ายเงินแก่บริษัท

2.4 รูปแบบของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในต่างประเทศ

ความผิดที่เกี่ยวกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศนั้นมีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบเสนอการลงทุน (Investment Scheme) การเสนอของขวัญ (Gifting Scheme) การขายตรงแบบตลาดหลายชั้น (Multi Level Marketing) แผนงานปิรามิด (Pyramid Scheme) เป็นต้น

รูปแบบที่พบมากที่สุดคือ รูปแบบของแผนงานปิรามิด (Pyramid Scheme) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- แผนงานปิรามิดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย
- แผนงานปิรามิดมีลักษณะเป็นการจ่ายเงินโดยผู้มีส่วนร่วมแก่บริษัท โดยผู้จ่ายเงินจะได้สิทธิในการขายผลิตภัณฑ์และได้รับสิทธิที่จะได้รับรางวัลสำหรับการหาสมาชิกใหม่เข้าสู่โปรแกรมการขาย ซึ่งการหาสมาชิกไม่สัมพันธ์กับการขายผลิตภัณฑ์ไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย
- แผนงานปิรามิดหลอกลวงให้ประชาชนเชื่อถือ แล้วจึงฉ้อโกงเงินไป
- การหลอกลวงของแผนงานปิรามิดนั้นแพร่กระจายได้รวดเร็วและก่อความเสียหายอย่างยิ่ง เนื่องจากจะมีการชักจูงผู้เข้าร่วมลงทุนให้หาสมาชิกรายใหม่จากกลุ่มคนใกล้ชิด คนในครอบครัว หรือเพื่อนร่วมงาน

ประเทศสหรัฐอเมริกามีหน่วยงาน คือ The Federal Trade Commission - FTC หรือคณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ ดำเนินงานบริหารและบังคับใช้ The Federal Trade Commission Act 1914 หรือ FTC Act เป็นบทบัญญัติที่ห้ามวิธีการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมหรือการกระทำหรือวิธีปฏิบัติในทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวงอันมีผลกระทบต่อพาณิชยกรรม[11] เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะ และที่สำคัญมาตรา 5 ยังเป็นกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อยับยั้งการกระทำที่อาจพัฒนาไปเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายป้องกันการผูกขาด โดยในมาตรา 5 มีสาระสำคัญ 2 ส่วน คือ

---

[11] มาตรา 5 ของ The Federal Trade Commission Act

1. การกระทำหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Acts or Practices)
2. การกระทำหรือการปฏิบัติที่เป็นการหลอกลวง (Deceptive Act or Practices)

ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงแต่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการขายแบบปิรามิดเท่านั้นคือ ในส่วนที่ 2 เรื่องการกระทำหรือการปฏิบัติที่เป็นการหลอกลวง (Deceptive Act or Practices)

คำว่า " Deceptive Act or Practices" ไม่ได้มีการกำหนดความหมายไว้ชัดเจน การพิจารณาว่าการกระทำหรือการปฏิบัติใดๆ เป็นการหลอกลวงหรือไม่ จะพิจารณาตามข้อเท็จจริงในแต่ละสถานการณ์ โดยอาศัยพยานหลักฐานโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ[12] การที่กฎหมายไม่กำหนดไว้แน่นอนชัดเจน ทำให้กฎหมายมีความมั่นคงในตัวมันเอง การใช้ภาษาที่กว้างในการบัญญัติกฎหมายทำให้กฎหมายมีความยืดหยุ่น สามารถครอบคลุมการกระทำที่ไม่สามารถเห็นได้หรือยังไม่เกิดขึ้นในเวลาบัญญัติกฎหมาย ทำให้กฎหมายมีความทันสมัยอยู่เสมอ[13]

แม้ว่าคณะกรรมาธิการและศาลจะไม่ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า Deceptive Practices ไว้ชัดเจนก็ตาม แต่องค์กรก็ได้วางหลักเกณฑ์เบื้องต้นอันเป็นมาตรฐานในการพิจารณาโดยการออก Policy Statement ในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งจะเป็นแนวทางพื้นฐานในการดำเนินการของคณะกรรมาธิการ มาตรฐานนี้มีองค์ประกอบ 3 ข้อ คือ[14]

1. ต้องมีการแสดงออก การละเว้น หรือการปฏิบัติอันน่าจะทำให้ผู้บริโภคหลงผิด
2. การปฏิบัติจะต้องพิจารณาจากความมีเหตุผลของผู้บริโภคในสถาณการณ์นั้น

---

[12] Julian O. Von Kalinowski, Business Organization Antitrust Law and Trade Regulation 16 E (New York : Matthew Bender & Company) pp. 42-2. อ้างถึงใน สุทธิกรณ์ ลิบน้อย ,"มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2538) , หน้า 48.

[13] เรื่องเดียวกัน

[14] George W. Spiro, The Legal Environment of Business : Principles and Case (New Jersey : Prentice Hall,Inc,1993),P.662. อ้างถึงใน สุทธิกรณ์ ลิบน้อย ,"มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง," หน้า 49.

3. การแสดงออก การละเว้น หรือการปฏิบัติต้องเป็นสาระสำคัญ

โดยคณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ หรือ The Federal Trade Commission ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และกรรมาธิการ 4 คน ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาซีเนต คณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ จะมีสำนักงาน (Bureau) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมาธิการ สำนักงานที่สำคัญได้แก่ สำนักงานการแข่งขัน สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเศรษฐกิจ ซึ่งแต่ละสำนักงานประกอบไปด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ทำให้การทำงานของคณะกรรมาธิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ[15]

อำนาจของคณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ อาจแบ่งแยกออกได้ดังนี้[16]

(1) คณะกรรมาธิการเป็นผู้ใช้อำนาจภายใต้มาตรา 5 แห่ง The Federal Trade Commission Act 1914 หรือ FTC Act ในการสอบสวนการปฏิบัติในทางธุรกิจอันไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวง กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวงขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมาธิการจะทำการสอบสวน หากมีมูลก็จะทำการเจรจาให้ผู้กระทำดังกล่าวยอมรับผิด หากการเจรจาล้มเหลวพนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการฟ้องร้องอย่างเป็นทางการต่อศาลบริหาร (Administrative - Law Judge) เมื่อฟ้องคดีแล้วศาลบริหารจะทำการพิจารณาและตัดสิน หากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบริษัทไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมาธิการ โดยคณะกรรมาธิการจะทำการพิจารณาเต็มคณะ คำตัดสินของคณะกรรมาธิการถึงที่สุดหากไม่อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ของสหรัฐอเมริกาภายใน 60 วัน และเมื่อคำตัดสินถึงที่สุดคณะกรรมาธิการก็จะทำการออกคำสั่งให้หยุดและเลิกกระทำการดังกล่าวได้ (Cease and Desist Orders)

---

[15] Thomas W. Dunfee, Frand F. Gibson, John D. Black Burn, Douglas Whitman, F. William Mcearty and Bartley A. Bartley A. Brennan, Modern Business Law, (New York : Random House Inc., 1989) pp. 1167-1169. อ้างถึงใน สุทธิกรณ์ ลิบน้อย , "มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง," หน้า 52.

[16] เรื่องเดียวกัน , หน้า 53-54.

I20438655

(2) การให้คำปรึกษา (Advisory Opinion) เมื่อผู้ประกอบธุรกิจร้องขอ คณะกรรมาธิการจะให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มาขอความเห็นได้ แต่คำปรึกษานี้ไม่มีผลผูกพันคณะกรรมาธิการในอันที่จะกลับความเห็นอีก แต่ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายปกครองว่าด้วยการกลับความเห็น

(3) การบัญญัติกฎเกณฑ์ (Rule Making) มาตรา 18 แห่ง The Federal Trade Commission Act 1914 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1975) ให้อำนาจคณะกรรมาธิการที่จะประกาศ "กฎ" อันเกี่ยวกับการกระทำหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวงซึ่งมีผลต่อธุรกิจ กฎอาจเป็นเรื่องของการแปลความหมาย หรือเป็นนโยบายทั่วไปอันเกี่ยวกับการกระทำหรือการปฏิบัติ หรือกฎอาจกำหนดลักษณะเฉพาะว่าการกระทำหรือการปฏิบัติชนิดใดที่จะตกอยู่ภายในบังคับของมาตรา 5 (a) 1 การละเมิดกฎเท่ากับเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวงภายในความหมายของมาตรา 5 (a) 1 เว้นแต่จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

(4) การตีความและการบังคับใช้มาตรา 5 แห่ง The Federal Trade Commission Act มาตรา 5 ถือได้ว่าเป็นหัวใจของ FTC Act ที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อห้ามการกระทำหรือวิธีปฏิบัติในทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวง การห้ามตามมาตรานี้เป็นการห้ามโดยทั่วไปในทางการค้าที่มีขอบเขตกว้างขวาง และโดยหลักแล้วถือกันว่าการกระทำเช่นใดและอย่างไร เป็นการไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวงหรือไม่นั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมาธิการการค้าที่จะต้องตีความ และวางหลักตามที่เห็นสมควร ความเห็นของคณะกรรมาธิการในแง่นี้ได้รับการยอมรับจากศาลเช่นเดียวกับคดีปกครองอื่นๆ อย่างไรก็ดี คำว่า "การกระทำหรือการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวง" นั้นไม่ได้มีการกำหนดความหมายไว้แน่นอนตายตัว ความหมายดังกล่าวจะพัฒนาไปตามข้อเท็จจริง ซึ่งการไม่กำหนดนิยามความหมายไว้ชัดเจนเช่นนี้จะเป็นประโยชน์แก่คณะกรรมาธิการและศาลในการแปลความหมายให้ครอบคลุมถึงการกระทำหรือข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยอันเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมาย

ในส่วนของการลงโทษผู้ฝ่าฝืนในมาตรา 5 นี้ กฎหมายได้กำหนดโทษไว้หลายลักษณะด้วยกันเช่น การลงโทษปรับในทางแพ่งแก่ผู้ละเมิดคำสั่งอันถึงที่สุดของคณะกรรมาธิการ ตามมาตรา 5 (1) หรือมาตรการการลงโทษทางแพ่งตามมาตรา 19 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การลงโทษทางแพ่งตามมาตรา 5 (1) และ (m)

การลงโทษตามมาตรา 5 (1) คือ การลงโทษปรับในทางแพ่งแก่ผู้ละเมิดคำสั่งอันถึงที่สุดของคณะกรรมาธิการ เมื่อมีการละเมิดคำสั่งเจ้าพนักงานจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งปรับตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 10,000 ดอลล่าร์ ต่อการกระทำผิดแต่ละครั้ง โดยจำเลยต้องเสียค่าปรับในทางแพ่งให้แก่รัฐ และนอกจากมีอำนาจสั่งปรับจำเลยแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งหรือกำหนดวิธีการใดๆที่เห็นสมควรในการที่จะทำให้อำนาจบังคับของคำสั่งที่ออกโดยคณะกรรมาธิการมีผลอย่างแท้จริง[17] ส่วนการลงโทษตามมาตรา 5 (m) เป็นกรณีการละเมิดกฎ (Rule) หรือ คำสั่ง (Order) โดยรู้สำนึก มาตรา 205 ของ The Federal Trade Commission Improvement Act of 1975 ได้ขยายอำนาจบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมาธิการในขอบเขตของการกระทำหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวง ตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่นี้คณะกรรมาธิการสามารถฟ้องคดีเพื่อให้ศาลลงโทษในทางแพ่งแก่บุคคล ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ละเมิดกฎที่ออกตามมาตรา 5 (a) (1) ของพระราชบัญญัติโดยรู้สำนึก การรู้สำนึกในการละเมิดอาจจะโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ ผู้ละเมิดต้องรับผิดสำหรับโทษปรับในทางแพ่งไม่เกิน 10,000 ดอลล่าร์ นอกจากนี้บุคคลใดเข้าไปเกี่ยวข้องในการกระทำหรือการปฏิบัติที่ถูกตัดสินว่าไม่เป็นธรรมและคณะกรรมาธิการได้มีคำสั่งอันถึงที่สุด อาจถูกคณะกรรมาธิการฟ้องให้รับผิดทางแพ่งได้[18]

2. การลงโทษทางแพ่งตามมาตรา 19 แห่ง FTC Act

มาตรการทางแพ่งตามมาตรา 19 เป็นมาตรการเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการละเมิดกฎหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของคณะกรรมาธิการ ซึ่งเป็นกฎหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวง โดยกฎหมายให้อำนาจแก่คณะกรรมาธิการที่

---

[17] Julian O. Von Kalinowski, Business Organization Antitrust Law and Trade Regulation 16 E , pp. 39-54 - 39-55 . อ้างถึงใน สุทธิกรณ์ ลิบน้อย ,"มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง," หน้า 51.

[18] Julian O. Von Kalinowski, Business Organization Antitrust Law and Trade Regulation 16 E , pp. 39-55 - 39-57 . อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน , หน้า 51.

จะฟ้องบุคคล ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่ละเมิดกฎหรือคำสั่งอันถึงที่สุดต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งเยียวยาตามที่ศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นในการแก้ไขความเสียหายที่ผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นๆได้รับอันเป็นผลเนื่องมาจากการละเมิดกฎหรือการกระทำหรือการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวง การเยียวยาอาจเป็นเรื่องของการลบล้างหรือการแก้ไขสัญญา การคืนเงิน การคืนทรัพย์ การชดใช้ค่าเสียหาย หรืออื่นๆตามที่ศาลเห็นสมควร[19]

ตัวอย่างการดำเนินคดีโดย FTC

FTC v. JewelWay International , Inc. (JewelWay)

คณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ (The Federal Trade Commission - FTC) ได้อ้างว่า จำเลยได้ดำเนินการแผนงานปิรามิดผ่านทางโฮมเพจและกลุ่มตัวแทน โดยได้ตั้งข้อหากับบริษัท JewelWay และพนักงานในบริษัทอีก 6 คน ในความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนโดยการเรียกรับเงินโดยมิชอบ การเรียกร้องนี้ได้ดึงดูดประชาชนประมาณ 150,000 คนให้เข้ามาร่วมลงทุนเป็นสมาชิกในแผนงานประเภทระบบการขายตรงแบบตลาดหลายชั้น (Multi Level Marketing) ที่ผิดกฎหมาย โดยต้องเสียเงินประมาณรายละ 1,000 ดอลลาร์ จำเลยได้เสนอโอกาสในการได้รับรายได้ถึง 2,250 ดอลลาร์ต่อสัปดาห์ และมีเงินโบนัสให้อีกต่างหาก โดยเพียงแค่เข้าร่วมในแผนงานนี้ ซึ่งเป็นการขายตรงแบบตลาดหลายชั้นเพื่อขายอัญมณีแท้ สมาชิกซึ่งได้เข้าร่วมแผนงานนี้จะถูกแจ้งให้ทราบว่า จะต้องหาตัวแทนขายรายใหม่หรือสมาชิกใหม่มาให้ได้ 2 ราย เมื่อเดือนมิถุนายน 2001 ที่ผ่านมา คณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ ได้อ้างว่า ทางบริษัทได้จ่ายค่าคอมมิชชั่นโดยพิจารณาจากการหาสมาชิกใหม่ มิใช่จากการขายสินค้า ดังนั้นจำเลยจึงได้ดำเนินแผนงานปิรามิดที่ผิดกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่การขายตรงแบบตลาดหลายชั้นที่กระทำโดยสุจริต แต่เป็นการแอบแฝงธุรกิจดังกล่าวเพื่อฉ้อโกงประชาชน และเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2001 คณะกรรมาธิการการ

---

[19] Julian O. Von Kalinowski, Business Organization Antitrust Law and Trade Regulation 16 E , P. 39-6 . อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน , หน้า 52.

ค้าแห่งสหรัฐฯ ได้ทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทกับบริษัทและพนักงานในบริษัท โดยทำเป็นข้อตกลงที่กำหนดให้มีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายเป็นเงินจำนวน 5,000,000 ดอลลาร์

FTC v. Rocky Mountain International Silver and Gold, Inc. (RMI)

คณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ (The Federal Trade Commission - FTC) ได้กล่าวอ้างว่าแผนงานปิรามิด (Pyramid Scheme) ของบริษัทนี้ มีลักษณะของการปฏิบัติงานประเภทระบบขายตรงแบบตลาดหลายชั้น (Multi Level Marketing) ซึ่งประกอบธุรกิจการโฆษณาขายเหรียญเงินและเหรียญทอง ผู้ซื้อจะต้องหาสมาชิกใหม่มาซื้อเหรียญเพิ่มจึงจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากเงินของผู้ที่มาซื้อเหรียญนั้น แต่เดิมนั้นบริษัท RMI นี้ได้โฆษณาขายเหรียญและแผนการหาสมาชิกดังกล่าวโดยทางไปรษณีย์โดยตรง ต่อมาจึงได้เลิกวิธีการนี้ไปใช้วิธีการโฆษณาผ่านทางอินเตอร์เน็ตแทนในระหว่างที่ FTC ได้ยื่นคำฟ้อง โดยได้มีการโฆษณาแผนงานดังกล่าวว่า "เหรียญเงินเป็นโอกาสทองของคุณ" ทางบริษัทได้เชื่อมต่อเว็บไซต์ของตนกับเว็บไซต์โฆษณาเพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่สนใจเว็บไซต์ของตน ซึ่งมีหน้าโฆษณาและอธิบายรายละเอียด แนบใบสมัครและข้อตกลงในการร่วมธุรกิจเพื่อหาสมาชิกรายใหม่ ต่อมาคณะกรรมาธิการการค้าแห่งสหรัฐฯ (FTC) ได้รับคำสั่งจากศาลให้ดำเนินคำสั่งห้ามคำเนินกิจการเป็นการชั่วคราวและให้ยึดและอายัดทรัพย์สินบริษัท RMI

สำหรับในส่วนของกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบทบัญญัติห้ามในเรื่องของการประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นแชร์ลูกโซ่และกำหนดโทษไว้ใน United States Code ในหลายมาตราดังต่อไปนี้

Title 18 , United States Code

Section 1301 [20] การนำเข้ามาหรือการขนส่งตั๋วเสี่ยงโชค

ผู้ใดก็ตามนำเข้ามาซึ่งตั๋ว การแถมพก หรือแผนงานขายหรือการโอนระหว่างรัฐใดๆที่เหมือนกัน หรือเสนอรางวัลใดที่ขึ้นอยู่กับโชค หรือการโฆษณาใดที่เกี่ยวกับแผนงานเช่นว่า ต้องรับโทษภายใต้หมวดนี้ หรือถูกจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

Section 1302 [21] การส่งตั๋วเสี่ยงโชคทางจดหมายหรือทางอื่นใดที่เกี่ยวข้อง

ผู้ใดเจตนาใส่ไว้ในจดหมาย หรือส่ง หรือนำส่งทางจดหมาย ซึ่งจดหมายใดๆหรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตั๋วเสี่ยงโชค การแถมพก หรือแผนงานที่เหมือนกัน ที่เป็นการเสนอรางวัลใดที่ขึ้นอยู่กับการเสี่ยงโชค ไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมด หรือการจ่ายเงินใดๆเพื่อซื้อตั๋วเสี่ยงโชคหรือบางส่วนของตั๋ว ต้องรับโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และการกระทำความผิดที่ตามอื่นๆต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

---

[20] Section 1301. Importing or transporting lottery tickets

Whoever brings into the United States a ticket, gift enterprise, or similar scheme for sale or interstate transfer, or offers prizes dependent on chance, or any advertisement of such a scheme shall be fined under this or imprisoned not more that two years, or both.

[21] Section 1302. Mailing lottery tickets or related matter

Whoever knowingly deposits in the mail, or sends or delivers by mail : Any letter or such concerning any lottery, gift enterprise, or similar scheme offering prizes dependent in whole or in part upon lot or chance or any payment for the purchase of any ticket or part thereof

Shall be fined or imprisoned not more than two year, or both ; and for any subsequent offense shall be imprisoned not more than five year.

Section 1303[22] หัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์หรือเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ในฐานะที่เป็นตัวแทนตั๋วเสี่ยงโชค

เจ้าหน้าที่ผู้ใดของไปรษณีย์มีเจตนาที่จะนำส่งจดหมายใดๆที่โฆษณาตั๋วเสี่ยงโชค การแถมพก หรือแผนงานใดที่เหมือนกัน ต้องได้รับโทษตามหมวดนี้ หรือถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

Title 39, United States Code

Section 3005[23] การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ - ตั๋วเสี่ยงโชค

(เอ) หากปรากฏหลักฐานว่า ผู้ใดมีส่วนในการทำแผนงาน หรือวิธีอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินโดยทางจดหมายด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือมีส่วนในการกระทำที่เกี่ยวกับตั๋วเสี่ยงโชค การแถมพก หรือแผนงานใดเพื่อแจกจ่ายเงิน การไปรษณีย์อาจจะออกคำสั่งได้ดังต่อไปนี้

---

[22] Section 1303. Postmaster or employee as lottery agent

Any employee of the Postal Service who knowingly delivers any letter advertising any lottery, gift enterprise, or similar scheme shall be fined under this title or imprisoned not more than one year, or both.

[23] Section 3005. False representation ; lotteries

[a] Upon evidence that any person is engaged in conducting a scheme or device for obtaining money through the mail by means of false representation, or is engaged in conducting a lottery, gift enterprise, or scheme for the distribution of money, the Post Service may issue an order that :

[1] direct the postmaster of the post office at which mail arrives, to return such mail to the sender appropriately marked as in violation of this section,

[2] forbids the payment by a postmaster to the person of any money order or postal note and provides for the return to the remitter; and

[3] requires the person or representative to cease and desist form engaging in any such scheme, device, lottery, or gift enterprise.

(1) คำสั่งที่กำหนดให้หัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์ในท้องที่ซึ่งจดหมายนั้นมาถึง ให้ส่งคืนจดหมายเช่นว่านั้นไปยังผู้ส่ง โดยให้ทำเครื่องหมายอย่างเหมาะสมเพื่อให้ทราบว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อกฎหมายมาตรานี้

(2) คำสั่งที่ห้ามมิให้หัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์จ่ายเงินให้แก่ผู้ใดตามคำสั่งให้จ่ายเงินหรือใบสั่งจ่ายเงินทางไปรษณีย์และให้นำส่งคืนให้แก่ผู้ส่งเงินนั้น

(3) คำสั่งที่กำหนดให้บุคคลหรือตัวแทนหยุดหรือเลิกจากการมีส่วนใดๆ ในแผนงาน เครื่องมือ ตั๋วเสี่ยงโชค หรือการแถมพกนั้น

ในรัฐฟอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการพัฒนากฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในรัฐของตน เนื่องจากพบว่าผู้เสียหายโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ถูกฉ้อโกงและหลอกลวงเงินมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งกระทำโดยอาชญากรที่มิได้ใช้ความรุนแรง จึงตรากฎหมายของมลรัฐ 2001 SB 540 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2001 โดยกำหนดว่าผู้ที่กระทำความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จะต้องถูกลงโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มาตรา 775.082 มาตรา 775.083 หรือ มาตรา 775.084 แห่งกฎหมายรัฐฟอริดา และหากการกระทำนั้นได้กระทำเพื่อให้ตนได้รับหรืออาจได้รับเงินจำนวน 100,000 ดอลลาร์ขึ้นไปและได้หลอกลวงบุคคลดังต่อไปนี้

- ผู้สูงอายุ 10 คนขึ้นไป
- บุคคลอื่น 20 คนขึ้นไป
- หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานทางการเมืองของรัฐ

ผู้นั้นต้องได้รับโทษเพิ่มจากโทษเดิมที่มีอยู่ตามกฎหมาย คือต้องจ่ายค่าปรับเป็นเงิน 500,000 ดอลลาร์ หรือเป็นเงินจำนวนสองเท่าของเงินที่ได้รับมาหรือจำนวนที่เสียไป ตามแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน

นอกจากนั้นผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมด และต้องจ่ายค่าคืนทรัพย์ให้แก่ผู้เสียหายทุกราย โดยไม่คำนึงว่าผู้เสียหายจะมีชื่อในคำฟ้องอาญาหรือไม่ และศาลก็อาจจะออกคำสั่งให้ภาคทัณฑ์แก่จำเลยที่กระทำผิดภายใต้มาตรานี้ไม่เกิน 10 ปี หรือจนกว่าจะจ่ายคืนทรัพย์ให้แก่ผู้เสียหายครบทุกคน

ในประเทศฝรั่งเศส มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งคล้ายคลึงกับพระราชกำหนดการกู้ยืมที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนของประเทศไทย ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 3 คือ

- พระราชบัญญัติ เลขที่ 66-1010 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2510 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เรียกดอกเบี้ยเกินควร การให้กู้ยืมเงินและการกระทำการเกี่ยวกับกิจการบางประการ และการโฆษณา

มาตรา 9 ห้ามผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(1) เพื่อให้คำปรึกษาหรือเสนอให้กู้ยืมเงิน

(2) เพื่อรับเงินในลักษณะที่เป็นการฝากเงินหรือรับเงินลงทุนจากประชาชน

(3) เพื่อให้คำปรึกษาการจัดการออมเงิน หรือการลงทุนโดยเข้าเป็นหุ้นส่วนหรือถือครองหุ้นในบริษัทเอกชนหรือบริษัทด้านอสังหาริมทรัพย์

(4) เพื่อเสนอการลงทุนในลักษณะอื่นใด

มาตรา 10 การโฆษณาหรือประกาศใดๆ ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบหรือโดยวิธีการใด โดยมีความมุ่งหมายตามที่บัญญัติไว้ตามความในมาตรา 9 จะต้องปรากฏอย่างชัดแจ้งซึ่งอัตราดอกเบี้ยของการให้กู้ยืมเงินหรือการกู้ยืมเงิน และภาระผูกพันอื่นใด และการใดเป็นการโฆษณาหรือประกาศดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

- พระราชกฤษฎีกา 68-259 เพื่อปฏิบัติการตามบทบัญญัติมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติ เลขที่ 66-1010 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2510 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เรียกดอกเบี้ยเกินควร การให้กู้ยืมเงินและการกระทำการเกี่ยวกับกิจการบางประการ และการโฆษณา

มาตรา 1 ห้ามมิให้โฆษณาหรือประกาศใดๆ ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบหรือโดยวิธีการใด โดยมีเจตนาเพื่อให้คำปรึกษาหรือเสนอให้กู้ยืมเงิน เพื่อรับเงินจากประชาชนในลักษณะเป็นการฝากเงินหรือในลักษณะอื่นในหรือเป็นการลงทุน หรือเสนอการลงทุน โดยแสดงซึ่งข้อมูลที่เป็นเท็จ หรือมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความสำคัญผิด

มาตรา 3 การโฆษณาหรือประกาศใดๆ โดยมีเจตนาเพื่อรับฝากเงินจากประชาชนโดยตรงหรือมีระยะเวลาน้อยกว่าสองปีในสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะกระทำได้แต่โดยธนาคารและผู้ซึ่งได้รับอนุญาตเพื่อการนี้เท่านั้น

ห้ามมิให้โฆษณาหรือประกาศใดๆ เกี่ยวกับการรับฝากเงินอันมีการเสนอผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราที่สูงเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้

2.5 แชร์ลูกโซ่กับผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

เนื่องจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่ มีลักษณะการดำเนินงานเป็นระบบเงินต่อเงินหรือจัดคิวเงิน มิได้มีการนำเงินที่รับฝากมาไปประกอบการลงทุนใดๆ ที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ที่จะนำมาจ่ายเป็นผลประโยชน์ให้แก่ผู้จ่ายเงิน หรือหากมีการนำไปประกอบธุรกิจจริงก็อาจเป็นการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติด ค้าโสเภณี บ่อนการพนัน เป็นต้น ซึ่งการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในลักษณะนี้เมื่อมีการแพร่กระจายไปสู่กลุ่มคนในวงกว้างก็จะส่งผลเสียหายอย่างมหาศาลต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะยอดรวมของจำนวนเงินซึ่งเมื่อรวมกันแล้วมีจำนวนมหาศาล อย่างในกรณีของแม่ชม้อยซึ่งมีมูลค่าความเสียหายเป็นหมื่นล้าน โดยได้ส่งผลกระทบต่อประเทศในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบต่อระบบการเงิน

โดยส่งผลกระทบต่อตลาดการเงินในระบบมากที่สุด เพราะหากแชร์เหล่านี้มีการนำเงินไปปล่อยกู้จริงก็เท่ากับเป็นการแข่งขันกับสถาบันการเงินในระบบด้านการระดมเงินฝาก แต่ถ้าเป็นเพียงการจัดคิวเงินก็ย่อมมีวันล้ม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสภาพคล่องของสถาบันการเงินที่รับฝากเงินแชร์ หากสถาบันการเงินใดตกอยู่ในความประมาทไม่ถือเงินสดไว้ให้เพียงพอกับกรณีที่เกิดวิกฤตวงแชร์ล้ม สถาบันการเงินเหล่านี้ย่อมมีโอกาสล้มตามไปด้วยง่าย และหากธนาคารแห่งประเทศไทยไม่อาจปล่อยให้สถาบันล้มไป ก็ย่อมต้องอัดฉีดเงินเข้าช่วยพยุงสภาพคล่องของสถาบันการเงินเหล่านี้ ซึ่งมีปัญหาอื่นๆตามติดมาเป็นลูกโซ่ อาทิ ภาวะเงินเฟ้อ การเกิดความตื่นตกใจในหมู่ประชาชนในวงกว้างเกี่ยวกับความไม่เชื่อมั่นในการฝากเงิน การขาดเงินทุนกู้ยืมเพื่อการผลิตและการค้า การชะงักงันของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ฯลฯ[24] และที่สำคัญอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้ส่งผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาล จากสถิติที่กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจได้รวบรวมไว้ในปี 2541-2543 มีดังนี้

---

[24] กลุ่มคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , "แชร์แม่ชม้อยกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ," หน้า 171.

พ.ศ	ความผิดฉ้อโกงประชาน	จำนวนผู้ต้องหา	มูลค่าความเสียหาย
2541	47 คดี	26 คน	192,742,929 บาท
2542	24 คดี	7 คน	4,500,000 บาท
2543	15 คดี	17 คน	30,516,611 บาท

2. ผลกระทบต่อการออมและการลงทุนภายในประเทศ

การเล่นแชร์ลูกโซ่นั้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการออมภายในประเทศ เนื่องจากประชาชนพากันถอนเงินในธนาคารไปลงทุนในแชร์ลูกโซ่ เมื่อมีการถอนเงินจากสถาบันการเงินและไม่มีการฝากเงินกลับเข้ามาในสถาบันการเงิน เงินจึงหมุนเวียนอยู่ในตลาดเงินนอกระบบ ทำให้ตลาดการเงินในระบบขาดสภาพคล่อง และการที่ปริมาณเงินออมน้อยลงนั่นหมายถึง การนำเงินที่มีอยู่ของสถาบันการเงินออกมาใช้ประโยชน์ในการผลิต หรือใช้ประโยชน์ในการลงทุนเพื่อสร้างการผลิตก็จะมีน้อยลงด้วย อันนี้นับเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

3. ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงของประเทศ

แชร์ลูกโซ่ ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง ซึ่งมีผลเสียหายต่อประเทศในวงกว้าง จะทำลายความไว้วางใจในการทำธุรกิจ ชาติใดที่สภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศจะถูกมองในแง่ลบ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบธุรกิจและการตลาดในสายตาชาวต่างชาติ ทำให้ขาดเครดิตทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะคงไม่มีประเทศใดเชื่อถือให้เครดิตในการกู้ยืมเงินมาลงทุน เพราะมองเห็นว่าเป็นการเสี่ยงเกินไปที่จะลงทุนในประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเงินต่ำ ส่งผลให้ประชาชนหันเข้าสู่การกู้ยืมเงินในตลาดการเงินนอกระบบ ซึ่งมีการลงทุนในธุรกิจที่ผิดกฎหมาย กฎหมายยังเข้าควบคุมได้ไม่ถึง ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีแต่จะเลวร้ายลงเรื่อยๆ อย่างเช่นในกรณีประเทศอัลเบเนีย ในปี 1997 ได้เกิดความล่มสลายของแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบของแผนการขายแบบปิรามิด ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้ที่มีรายได้ต่ำและมีเงินสำรองน้อย ทำให้ประเทศประสบกับความสูญเสียทางการเงินและความโกลาหลอย่างร้ายแรง

4. ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง

กล่าวคือ ประเทศใดมีสภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ การเมืองย่อมมีความสั่นคลอนไปด้วย เพราะเหตุที่รัฐบาลไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆได้ ไม่เฉพาะแต่ในกรณีของ "ธุรกิจแชร์ลูกโซ่" เท่านั้น สภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่ดีต่อการลงทุน เกิดสภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน ค่าครองชีพสูง สังคมมีโจรผู้ร้ายมากขึ้น ตลอดจนเกิดปัญหาคอรัปชั่นในวงราชการเพิ่มมากขึ้น เมื่อประเทศชาติเกิดปัญหาเช่นนี้ แต่รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ประชาชนจึงไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาล ส่งผลให้มีการชุมนุมเรียกร้องเกิดขึ้น ทำให้ประเทศชาติไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ไม่เป็นที่เชื่อถือของนักลงทุนและชาวต่างชาติในอันที่จะเข้ามาลงทุน หรือประกอบธุรกิจในประเทศ ทำให้ประเทศขาดเงินได้เข้าประเทศ และในบางครั้งผู้ที่ก้าวเข้ามาบริหารบ้านเมืองก็มาจากพวกที่ร่ำรวยมาจากการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ เมื่อได้เข้ามามีอำนาจทางการเมืองก็จะใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของตนเปิดโอกาสพวกพ้องของตนได้กอบโกยผลประโยชน์ หรือเปิดช่องทางในการกระทำความผิด ซึ่งแบ่งเป็นหลายฝ่าย เมื่อมีฝ่ายที่ได้รับประโยชน์ก็จะต้องมีอีกฝ่ายหนึ่งที่เสียประโยชน์ จึงเกิดความขัดแย้งกันในทางการเมือง มีการแย่งชิงตำแหน่งทางการเมืองกัน ทำให้เกิดความแตกแยก รัฐบาลจึงขาดเสถียรภาพ และส่งผลกระทบดังที่กล่าวมาข้างต้น

2.6 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่

2.6.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

แนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ได้เริ่มขึ้นในตอนต้นศตวรรษที่ 19 โดยนักอาชญาวิทยา นักสังคมวิทยาและนักกฎหมาย โดยได้เปลี่ยนแนวความคิดจากความเชื่อที่ว่าอาชญากรรมเกิดขึ้นจากบุคคลที่ยากจน เพราะมีพื้นฐานความแตกต่างระหว่างสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมและเศรษฐกิจ แนวความคิดที่เปลี่ยนไปนี้สืบเนื่องมาจากประมาณ ค.ศ. 1927 เกิดสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการประกอบอาชญากรรมในแวดวงธุรกิจการค้าเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น การกระทำความผิดเกี่ยวกับเช็ค การปลอมแปลงเอกสารทางการเงิน การฉ้อโกงทางการค้า เป็นต้น ความผิดเหล่านี้ได้ก่อให้เกิด

ความเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ประกอบกับกฎหมายในสมัยนั้นยังไม่มีการควบคุมผู้ประกอบการค้ามากนัก และในช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างร้ายแรงทั่วประเทศสหรัฐอเมริกานี้เอง ได้มีนักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงในขณะนั้นคือ Edwin H. Sutherland ได้ทำการศึกษาถึงอาชญากรรมที่กระทำลงโดยผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม อาศัยโอกาสที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่นั้นกระทำความผิดและเรียกอาชญากรรมประเภทนี้ว่า "White - Collar Crime" (อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว) [25]

Edwin H. Sutherland ได้เป็นบุคคลแรกที่ใช้คำว่า อาชญากรคอเชิ้ตขาวกับอาชญากรรมประเภทนี้ โดยกล่าวคำนี้ในที่ประชุมของนักสังคมวิทยาของอเมริกา ในปี ค.ศ. 1939 ในคำกล่าวของ Sutherland ท่านได้โจมตีแนวความคิดของนักอาชญาวิทยารุ่นก่อนๆซึ่งมีความเชื่อว่าอาชญากรรมเป็นผลมาจากความยากจนและสภาวะทางสังคม ข้อวิพากษ์ของ Sutherland เน้นความล้มเหลวของสังคมในการดำเนินการกับอาชญากรคอเชิ้ตขาว โดยชี้ให้เห็นว่าอาชญากรประเภทนี้มักจะมีอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ จึงเป็นการยากที่จะบังคับใช้กฎหมาย

ในหนังสือ White - Collar Crime ซึ่ง Sutherland ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า "White - Collar Crime" ไว้ว่า "เป็นอาชญากรรมซึ่งกระทำโดยบุคคลซึ่งมีฐานะทางสังคมสูง มีตำแหน่งหน้าที่และมีบทบาทในอาชีพการงาน" Sutherland ได้เน้นการศึกษาเฉพาะในส่วนของบทบาททางสังคมของผู้กระทำผิด [26]

นอกจากนั้นยังมีผู้ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้มากมาย อาทิเช่น

Edel Hertz อดีตหัวหน้าหน่วยป้องกันการฉ้อโกงในแผนกคดีอาญาของกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (Praad Section of the Criminal Divistion of the U.S. Department of Justice) ได้ให้ความหมายของคำว่าอาชญากรรมเศรษฐกิจ คือ "การกระทำผิดต่อกฎหมายหรือจำพวกของความผิดต่อกฎหมายซึ่งไม่ใช้กำลังกายแต่เป็นการปกปิด หลอกลวง ฉ้อฉล เพื่อให้ได้

---

[25] Edwin H. Sutherland , White - Collar Crime (N.Y. Holt rineheart and winton ,1961), p.26.

[26] Ellen S. Podgor , White - Collar Crime (WEST Publishing Co.,1993),p.1-2.

มาซึ่งเงินตราหรือทรัพย์สิน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระเงินหรือทรัพย์สิน หรือเพื่อให้ได้รับความได้เปรียบของบุคคลหรือธุรกิจ" [27]

คณะกรรมการของสมาคมทนายความของอเมริกา ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย มีการแสดงออกที่ไม่รุนแรง ส่วนมากเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการหลอกลวง การปลอมแปลง การปกปิดซ่อนเร้น การยักยอกถ่ายเท การละเลยต่อหน้าที่ หรือการใช้อุบายที่ผิดกฎหมาย" [28]

รองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้ให้ความหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า "การกระทำผิดต่อกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมิได้จำกัดเฉพาะความผิดตามกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงและมีความรู้" [29]

นายคณิน บุญสุวรรณ ได้กล่าวว่า "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง หรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายห้ามหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม " [30]

จากความหมายหลายทัศนะที่ได้กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นอาชญากรรมซึ่งประกอบขึ้นโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มีสถานภาพสูงในสังคม โดยใช้โอกาส

---

[27] Haskell Martin R. and Yablongsky Lewis. Criminology : crime and criminality (Boston : Houghton Mifflin Company ,1983) , p.377.

[28] Committee on Economic offenses , Section of Criminal Justice , " Final Report of American Bar Association ", December 30, 1976 , p.31.

[29] วีระพงษ์ บุญโญภาส , อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ,หน้า 23.

[30] คณิน บุญสุวรรณ , "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ" , การสัมมนาทางวิชาการเรื่องอาชญากรรมทางธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , (6 มีนาคม 2529) ,หน้า 3.

ความรู้ ความสามารถในตำแหน่งหน้าที่การงานนั้นประกอบอาชญากรรม ส่งผลเสียหายกระทบต่อเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศ

2.6.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากอาชญากรรมธรรมดา เพื่อความเข้าใจก่อนที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ขอยกตารางเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของอาชญากรรมธรรมดากับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้[31]

อาชญากรรมธรรมดา	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
1. เกิดขึ้นโดยอาศัยช่องว่างและโอกาสในการกระทำผิดโดยทั่วไป	1. เกิดขึ้นโดยอาศัยโอกาสและช่องว่างทางความรู้ในวิชาชีพหรือตำแหน่งหน้าที่
2. ผลการกระทำจะปรากฏในระยะเวลาอันสั้น ผู้เสียหายจะรู้ตัวรวดเร็ว และเกิดผลโดยตรงต่อผู้เสียหาย	2. กว่าจะรู้ผลของการกระทำต้องใช้เวลานานกว่าและอาจมีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก
3. พยานยืนยันการกระทำผิดอย่างชัดเจนได้	3. ความชัดเจนของพยานหลักฐานหาได้ยาก อาจต้องประสบปัญหาในระเบียบปฏิบัติ
4. มีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ถูกกระทำรวมถึงประชาชนผู้ได้ทราบเหตุการณ์	4. อาจไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมต่อบุคคลหรือประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องจากผลเสียหายที่เกิดขึ้น
5. ทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายอยู่ในวงเงินไม่สูง และการประกอบอาชญากรรมโดยทั่วไปเป็นการกระทำโดยเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้	5. ทรัพย์สินเสียหายหรือประทุษร้าย มีวงเงินสูงและมักจะมีการกระทำผิดในรูปขบวนการ หรือองค์กรหรือกลุ่ม
6. มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชนในวงจำกัด	6. มีผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนรวม

---

[31] บัญญัติ วิสุทธิมรรค , "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ" , วารสารอัยการ 13(มิถุนายน 2533) : 14.

จากตารางเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมธรรมดากับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงสามารถอธิบายลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ดังต่อไปนี้[32]

ประการที่ 1 เป็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว มีการจำแนกรูปแบบของการกระทำไปในรูปแบบต่างๆ ทั้งในด้านที่เป็นการกระทำแบบลักลอบประกอบการ และประกอบการโดยเปิดเผยแต่ผิดกฎหมาย เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การผลิตและลักลอบประกอบการทำแร่เถื่อน การค้าของหนีภาษี การประกอบการผิดกฎหมายในเรื่องการเงิน การคลัง การธนาคาร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ การประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ ตามที่ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วว่าเป็นความผิด

ประการที่ 2 มีวิธีปกปิดความผิดและพยายามทำลายหลักฐาน เพื่อมิให้มีหลักฐานผูกมัดตน ทั้งนี้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีความซับซ้อนและมีการกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปใช้เวลานานพอสมควร จึงจะรู้ถึงความเสียหาย ทำให้การค้นหาหลักฐานเป็นไปด้วยความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรประเภทนี้สามารถปกปิด ทำลาย ซ่อนเร้นหลักฐานได้เป็นอย่างดีด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดอิทธิพลมืดในการปิดปากพยาน ติดสินบนเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งการจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนได้ จึงยากที่จะทำลายแหล่งที่เป็นต้นตอที่แท้จริง

ประการที่ 3 เนื่องจากพฤติกรรมการกระทำมีลักษณะที่ซ่อนเร้น แอบแฝง สังเกตเห็นหรือพบความผิดได้ยาก บางครั้งผู้ถูกกระทำไม่ได้รู้สึกตัวว่าตนเองกำลังถูกกระทำ กว่าจะรู้ตัวก็ต่อเมื่อเกิดผลขึ้นแล้ว ประกอบกับไม่มีภาพพจน์ที่เขย่าขวัญประชาชน ไม่มีลักษณะสร้างความหวาดกลัวคุกคาม หรือข่มขวัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้กระทำโดยตรง[33] ทำให้ผู้เสียหายไม่รู้สึก

---

[32] สิทธิ จิรโรจน์ พลเอก , เอกสารสรุปการอภิปราย "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ; อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย", คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (27 มกราคม 2530), หน้า 7.

[33] โสทร วานิชเสถียร , เรื่องเดียวกัน ,หน้า 7.

ตัวว่าตนได้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมแล้ว แต่กลับคิดว่าเป็นการเสียเปรียบในเรื่องของธุรกิจการค้าในทางปกติเท่านั้น ทัศนคติ ค่านิยมของผู้ถูกกระทำจึงมีความรู้สึกต่อต้านไม่รุนแรงเทียบเท่าอาชญากรรมธรรมดา ไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้พบเห็น

ประการที่ 4 มีความรู้ความชำนาญ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการจัดการ มีการใช้เครื่องมือเข้าช่วย เช่น พวกคอมพิวเตอร์ เอกสารทางการค้า ประกอบกับมีการเตรียมวางแผนอย่างดี การกระทำผิดจะดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาหาข้อมูลวางแผนและจัดการเรื่องอื่นไว้พร้อมสรรพ จึงยากต่อการสืบสวนจับกุมและพิพากษาคดี

ประการที่ 5 มักกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพ หรือบารมีในสังคม โดยเฉพาะผู้ทรงอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง มีอำนาจกฎหมายอยู่ในมือ ในข้อนี้คนธรรมดาไม่กล้าจะทำ มีข้อเท็จจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ประการหนึ่งก็คือ ในวงการการเมืองเองก็มีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจปะปนอยู่ไม่น้อยเช่นกัน บุคคลเหล่านี้มักดำรงอยู่ 2 ฐานะ คือฐานะที่ได้รับเลือกมาจากความไว้วางใจของราษฎร และมีฐานะหนึ่งคือฐานะของโจรใส่สูท[34]

ประการที่ 6 การประกอบความผิดทางเศรษฐกิจยากที่จะดำเนินการได้ด้วยคนเพียงคนเดียว มักจะดำเนินการโดยคนหลายกลุ่ม รวมทั้งประชาชนเข้าร่วมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว จนเชื่อมโยงเป็นขบวนการในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะรวมกันเป็นองค์กรอาชญากรรม และขยายตัวเป็นอาชญากรรมข้ามชาติต่อไป

ประการที่ 7 มีลักษณะเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรธรรมดา จำนวนผู้เสียหายในแต่ละครั้งมีเป็นจำนวนมาก และนอกจากมีลักษณะของการทำร้ายมหาชนแล้ว อาจกล่าวได้ว่ารัฐก็นับได้ว่าเป็นผู้เสียหายด้วยเช่นกัน เพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นบ่อนทำลายทางเศรษฐกิจ ขัดขวางการพัฒนาเติบโต

---

[34] วีระพงษ์ บุญโญภาส , "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับพัฒนาของอาชญากรรม," วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ฯ 15 (2537) : หน้า 174.

ทางสังคมและในแง่ของความมั่นคง ซึ่งบางลักษณะมีผลส่งไปถึงการทำลายศีลธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมชาติด้วย

จากลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมา จะเห็นว่าแชร์ลูกโซ่นับเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน ถือเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในลำดับแรกๆที่สร้างความเสียหายเป็นจำนวนมาก การล้มของแชร์แม่ชม้อยใน พ.ศ.2528 ทำให้ประชาชนเริ่มตระหนักถึงภัยที่แท้จริงของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน การเล่นแชร์ลูกโซ่ที่มีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น จะมีลักษณะเป็นการอำพรางว่าเป็นการระดมทุนทางธุรกิจจากประชาชน โดยผู้ดำเนินการสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนในอัตราที่สูงสำหรับเงินทุนแต่ละราย ซึ่งปกติประชาชนนำเงินมาลงทุนโดยไม่มีสินทรัพย์หรือสัญญาค้ำประกันแต่อย่างใด ผลประโยชน์ที่ผู้ดำเนินการจ่ายให้แก่สมาชิกผู้ลงทุนก็นำมาจากเงินลงทุนของสมาชิกรายใหม่นั่นเอง เมื่อไม่สามารถหาสมาชิกใหม่มาลงทุนเพิ่มได้ก็ไม่มีเงินที่จะมาจ่ายเป็นผลประโยชน์ ในที่สุดวงแชร์ก็ต้องล้มไป สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับเรื่องนี้ คือ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 โดยกำหนดเป็นใจความสำคัญตามมาตรา 4 ว่า ผู้ใดโฆษณา หรือประกาศต่อประชาชน หรือกระทำด้วยประการใดๆให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปในการกู้ยืมเงิน โดยจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายจะพึงจ่ายได้ โดยได้มีการนำเงินที่ได้กู้ยืมมาหมุนเวียนจ่ายเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้ผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่น หรือบุคคลนั้นรู้อยู่แล้วว่าตนไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนเพียงพอที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดขอบข่ายของกิจการที่เป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนไว้ในมาตรา 3 ในนิยามของคำว่า "กู้ยืมเงิน" ก็ตาม แต่อาชญากรรายใหม่ก็ได้หาช่องว่างของกฎหมายโดยการเปิดกิจการประเภทใหม่ๆ ที่อยู่นอกเหนือนิยามของกฎหมาย เช่นกรณีแชร์เสมาฟ้าครามที่มีลักษณะเป็นการออกหุ้นในกิจการบ้านจัดสรร และกรณีของบริษัท บลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ฟ จำกัดที่เปิดกิจการในลักษณะของ "ธุรกิจไทม์แชร์ริ่ง" ดังที่ได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 2 เรื่องพัฒนาการรูปแบบของธุรกิจแชร์ลูกโซ่กับการบังคับใช้กฎหมายอาญา จนต้องมีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534 เพิ่มเติมนิยามของคำว่า "กู้ยืมเงิน" ตามมาตรา 3 เพื่อให้ครอบคลุมธุรกิจไทม์แชร์ริ่ง แต่ถึงกระนั้นผู้ดำเนิน

ธุรกิจยังได้คิดค้น ประยุกต์แชร์ลูกโซ่ในรูปแบบของธุรกิจใหม่ๆ โดยมีลักษณะแอบแฝงในการประกอบธุรกิจบางชนิด เช่นธุรกิจการค้าสินค้าเกษตรล่วงหน้า ธุรกิจการขายตรง ธุรกิจการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ทางอินเตอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เป็น "พลวัตร" (dynamic) ของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของขบวนการฉ้อโกงของธุรกิจแชร์ลูกโซ่เป็นอย่างดี

2.7 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอาญากับธุรกิจแชร์ลูกโซ่

สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่นั้น แต่เดิมมีเพียงประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341 และความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน มาตรา 343 เท่านั้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนั้นยังไม่เพียงพอที่จะปราบปรามธุรกิจประเภทนี้ได้ ในส่วนนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงรายละเอียดในบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าว รวมทั้งจุดอ่อนและข้อบกพร่องของกฎหมายดังกล่าวในการบังคับใช้กับการหลอกลวงในลักษณะธุรกิจแชร์ลูกโซ่ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่ในหมวดที่ 3 มาตรา 341 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

โดยมาตรา 341 เป็นหลักเกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงโดยทั่วๆ ไป มีองค์ประกอบความผิดดังนี้

(1) ผู้ใดโดยทุจริต

(2) หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกแจ้ง

(3) ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่ 3 หรือ

(4) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

คำว่า "หลอกลวง" หมายความว่า ทำให้เข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง แต่ไม่รวมถึงการถือเอาประโยชน์จากความสำคัญผิดของผู้อื่น[35]

การหลอกลวงที่จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกง จะต้องเป็นการหลอกลวงด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งใน 2 วิธี คือ

1. ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ

คำว่า "ข้อความเท็จ" หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงกับความจริง ข้อความจะเป็น "เท็จ" ได้ต่อเมื่อเป็นข้อความในอดีตและปัจจุบัน กล่าวคือเป็นเรื่องซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วในอดีตหรือกำลังเกิดอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเห็นได้ชัดว่าจริงหรือไม่จริงในขณะที่ได้แสดงข้อความนั้นออกมา ส่วนข้อความในอนาคตเป็นแต่คำทำนาย หรือการแสดงความคิดเห็นในเวลาภายหน้า จึงไม่สามารถที่ถือว่าเป็นเท็จได้ อย่างไรก็ดีการกล่าวถึงข้อความในอนาคตนั้น ในบางกรณีอาจอนุมานให้เห็นข้อความในปัจจุบันได้ เช่น การชักชวนให้นำเงินมาลงหุ้นเพื่อซื้อที่ดิน แม้การซื้อที่ดินจะเป็นอนาคต แต่คำกล่าวเช่นนั้นย่อมอนุมานได้ว่า ในขณะที่กล่าวชักชวนนี้ก็ได้มีที่ดินของผู้มีชื่อนี้อยู่แล้วและผู้มีชื่อนี้พร้อมที่จะขายให้แก่ผู้ชักชวนที่ได้มีการนำเงินมาลงหุ้นเพื่อซื้อที่ดิน[36]

2. ด้วยการปกปิดความจริงอันควรบอกให้แจ้ง

หมายถึง ผู้นั้นมีหน้าที่ที่จะต้องบอกเพื่อป้องกันผลคือมิให้ผู้ใดหลงผิด แต่งดเสียไม่ป้องกันผลนั้นตามมาตรา 59 วรรคท้าย ซึ่งหน้าที่นี้อาจจะเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย หน้าที่ตามสัญญาหรือหน้าที่อันเกิดจากการกระทำก่อนๆ ของผู้กระทำก็ได้ แต่ไม่น่าจะรวมถึงหน้าที่ในทางศีลธรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1385/2542 การที่จำเลยทั้งสองร่วมกันหลอกลวงผู้เสียหายทั้งสิบเอ็ดด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จว่าจำเลยทั้งสองสามารถจัดส่งผู้เสียหายทั้งสิบเอ็ดไปทำงาน

---

[35] คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 159.

[36] หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 7 ปรับปรุงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 306-307.

ในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นงานที่มีรายได้เมื่อผู้เสียหายทั้งสิบเอ็ดเดินทางไปถึงแล้วสามารถทำงานได้ทันที โดยจำเลยทั้งสองปกปิดข้อเท็จจริงว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้รับอนุญาตให้จัดหาคนงานไปทำงานในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จากนายทะเบียนจัดหางานกลาง จากการหลอกลวงดังกล่าว ทำให้ผู้เสียหายทั้งสิบเอ็ดหลงเชื่อและมอบเงินจำนวนต่าง ๆให้แก่จำเลยทั้งสอง ดังนั้น การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง มิใช่ผิดเฉพาะสัญญาทางแพ่งแต่อย่างใด

โดยการหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือด้วยการปกปิดความจริงอันควรบอกให้แจ้งนั้น ทำให้ผู้อื่นทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 928/2506 คำร้องทุกข์ไม่ใช่เอกสารสิทธิ การหลอกให้ผู้อื่นถอนคำร้องทุกข์ จึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1107/2509 หลอกให้ลงชื่อในใบแต่งทนายความ เป็นเอกสารที่ให้ทนายความมีอำนาจกระทำการแทนตัวความ และดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนคู่ความไม่ใช่เอกสารสิทธิ จึงไม่เป็นการฉ้อโกง

คำพิพากษาฎีกาที่ 6512/2539 จำเลยรู้อยู่แล้วว่ายังคงเป็นหนี้โจทก์ร่วมอยู่แล้วยังมีเจตนาทุจริตถือโอกาสจากการที่พนักงานของโจทก์ร่วมปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าและบกพร่อง หลอกลวงพนักงานของโจทก์ร่วมด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จว่าได้ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ร่วมครบถ้วนแล้ว และขอไถ่ถอนจำนอง โจทก์ร่วมหลงเชื่อว่าจำเลยชำระหนี้ครบถ้วนจริงจึงทำหนังสือสลักหลังปลดจำนองอันเป็นเอกสารสิทธิ โดยเป็นหลักฐานระงับซึ่งสิทธิตามสัญญาจำนองให้จำเลย การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง และแม้โจทก์ร่วมจะสามารถดำเนินการเพิกถอนการไถ่ถอนจำนองได้ ก็หาทำให้การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงของจำเลยซึ่งสำเร็จแล้ว กลับเป็นไม่เป็นความผิดได้

มาตรา 343 เป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน เป็นบทบัญญัติที่เป็นบทหนักของมาตรา 341 ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น

มาตรา 343 บัญญัติว่า "ถ้าการกระทำผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชนผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ..."

สาระสำคัญของมาตรานี้ก็คือคำว่า "ประชาชน" มีความหมายอย่างไร

ผู้เขียนมีความเห็นว่าคำว่า "ประชาชน" หมายถึง บุคคลทั่วๆ ไป ไม่เฉพาะเจาะจงรายใดรายหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่ง หากเป็นการแสดงข้อความเท็จต่อบุคคลทั่วๆไปแล้ว ก็ถือว่าเป็นการแสดงข้อความเท็จต่อประชาชนแล้ว และแม้จะมีผู้หลงเชื่อถูกหลอกลวงเพียงคนเดียวก็คือว่าเป็นการฉ้อโกงประชาชนเช่นเดียวกัน เนื่องจากตามมาตรา 343 ไม่ถือเอาจำนวนผู้เสียหายเป็นหลัก แต่ถือเอาเจตนาแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชนหรือปกปิดความจริงซึ่งควรบอกแจ้งแก่ประชาชนเป็นสำคัญ

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่วางหลักในเรื่องนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1867 / 2523 การแสดงเจตนาเท็จต่อประชาชนไม่ถือจำนวนผู้เสียหายมากหรือน้อยแต่ถือเจตนาแสดงเท็จของจำเลยเป็นสำคัญ แม้ไม่ได้ความว่าจำเลยหลอกลวงผู้อื่นอีกนอกจากผู้เสียหายคนเดียวแต่เจตนาแสดงต่อประชาชนทั่วไปหลอกให้สมัครฝากเงินไว้กับบริษัทจำเลย ก็ผิดมาตรา 343

คำพิพากษาฎีกาที่ 563 / 2531 วินิจฉัยว่าหลอกขายข้อสอบให้นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงอ้างว่าเป็นข้อสอบจริงที่จะออกสอบไม่เป็นการหลอกประชาชนทั่วไป ไม่ผิดมาตรา 343 คงมีความผิดตามมาตรา 341

คำพิพากษาฎีกาที่ 340 / 2512 (ประชุมใหญ่) จำเลยวางแผนประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันเปิดรับสมัครบุคคลมาทำงานกับบริษัทเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อมาสมัครงานโดยวางอัตราค่าจ้างเงินเดือนสูง วางระเบียบให้ซื้อหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นเป็นเงิน 900 บาท บริษัทตั้งขึ้นแล้ว จำเลยก็มิได้ดำเนินกิจการค้าตามวัตถุประสงค์แต่อย่างใด สินค้าในบริษัทก็ไม่มีธุรกิจที่จะมอบหมายให้ผู้สมัครรับจ้างปฏิบัติ ถือได้ว่าจำเลยก่อตั้งบริษัทดำเนินการด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชนจึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตาม มาตรา 343

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 และความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ตามมาตรา 343 มีจุดอ่อนอยู่หลายประการที่ไม่สามารถนำบังคับใช้กับการประกอบธุรกิจระดมเงินทุนนอกระบบที่มีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่านำเงินที่ได้มาไปประกอบธุรกิจประเภทใดโดยสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าอาจเป็น การนำเงินให้กู้ยืมของผู้ให้กู้ยืมรายใหม่ จ่ายเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมรายเก่า ซึ่งมีลักษณะเป็นการจัดคิวเงิน โดยมีจุดอ่อนหลายประการดังต่อไปนี้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาญากับความผิดประเภทนี้ขาดประสิทธิภาพ

1. มีอัตราโทษต่ำ เช่น มาตรา 341 อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และมาตรา 343 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งหากเป็นการกระทำที่เป็นการระดมทุนนอกระบบ ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จะเห็นว่า มูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมากมายมหาศาล หากความผิดในการกระทำดังกล่าวมีโทษเพียงไม่เกิน 5 ปี ผู้กระทำความผิดจะไม่มีความเกรงกลัวต่อความผิดดังกล่าว

2. กลไกทางวิธีบัญญัติ สำหรับประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดรายละเอียดและวิธีการกระทำผิด เมื่อปรากฏผู้เสียหายมาแจ้งความร้องทุกข์หรือฟ้องคดีด้วยตนเองแล้ว ต้องนำเอาวิธีการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งก็คือกลไกทางวิธีสบัญญัติมาใช้บังคับในชั้นสอบสวน จับกุม คัน ยึด อายัด เมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามข้อกล่าวหา ซึ่งเป็นการลงโทษในทางอาญาแล้ว ผู้เสียหายก็จะต้องไปฟ้องคดีแพ่งด้วยตนเอง ซึ่งปกติการฟ้องคดีแพ่งนี้ ผู้เสียหายที่ไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นทนายความต้องไปว่าจ้างทนายความให้ฟ้องร้องแทนให้ เมื่อศาลประทับรับฟ้องแล้ว จะนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเป็นกลไกทางวิธีสบัญญัติ อีกแบบหนึ่งเข้ามาใช้ตั้งแต่การยึด อายัด ทรัพย์สินของจำเลยจนไปถึงชั้นการบังคับคดี เพื่อนำเอาทรัพย์สินมาชำระหนี้ จะต้องฟ้องล้มละลายเอากับจำเลยอีกกรณีนี้ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีด้วยตนเองเช่นกัน โดยการว่าจ้างทนายความฟ้องแทนให้[37] จะเห็น

---

[37] ณรงค์ฤทธิ์ สินมา, "พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 : ศึกษากรณีเฉพาะกลไกพิเศษทางสบัญญัติ," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 70.

ว่าการดำเนินคดีดังกล่าวมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ผู้เสียหายเกิดความเบื่อหน่ายต่อการฟ้องร้องคดี

3. บทบัญญัติในมาตรา 341 และมาตรา 343 นั้น เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่สามารถบังคับกับการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงทุกชนิด ไม่ว่าการฉ้อโกงนั้นจะเกิดขึ้นในธุรกิจการค้าหรือในธุรกิจอื่นๆก็ตาม หากครบองค์ประกอบความผิดแล้วก็สามารถดำเนินการทางอาญากับบริษัทนั้นๆได้ทันที แต่อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงการที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงมาใช้ในการพิสูจน์ว่าผู้กระทำได้กระทำครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงนั้นเป็นสิ่งที่ยากลำบาก โดยเฉพาะการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงในทางธุรกิจการค้า เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นผู้มีความรู้ในทางธุรกิจและกฎหมายเป็นอย่างดี ดังเช่น ในกรณีของบริษัทบลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ฟ จำกัด ซึ่งแทนที่บริษัทจะเรียกเก็บค่าสมัครเป็นพนักงานขายแพงๆ บริษัทกับเลี่ยงไปกำหนดให้ผู้ที่จะสมัครเป็นพนักงานขายต้องซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัทก่อน ทั้งนี้เพื่อหลบเลี่ยงกฎหมายนั่นเอง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าปัญหาสำคัญในการที่จะนำความผิดฐานฉ้อโกงมาใช้กับแผนการขายตรงแบบปิรามิดนั้นไม่ได้อยู่ที่ว่าแผนการดังกล่าวนี้เป็นแผนการหลอกลวงหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าจะสามารถนำข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ได้หรือไม่ว่าการดำเนินแผนงานปิรามิดของบริษัทครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง ทั้งนี้เพราะว่าในการพิสูจน์นั้นไม่เพียงแต่ต้องพิสูจน์เจตนาทั้งเจตนาธรรมดาและเจตนาทุจริตของบริษัทเท่านั้น แต่ยังต้องพิสูจน์ว่า บริษัทได้หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งด้วย ซึ่งมักเป็นสิ่งที่พิสูจน์ยาก เพราะว่าบริษัทมักพยายามจะหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวเท็จ ส่วนการที่บริษัทไม่บอกถึงโอกาสและความเป็นไปได้รวมทั้งความมั่นคงของแผนการขายให้ประชาชนทราบจะเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงหรือไม่ยังเป็นปัญหาอยู่ และยิ่งกว่านั้นจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวงนั้น ซึ่งในแผนการขายตรงแบบปิรามิดนั้นโดยปกติแล้วในช่วงต้นๆของแผนการจะไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น เพราะยังสามารถแนะนำสมาชิกต่อไปได้ ดังนั้นจะต้องรอให้ความเสียหายเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงจะพิสูจน์ในประเด็นนี้ได้[38] ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้นก็อาจเกิดความเสียหายแก่ประชาชนไปมากแล้ว จะเห็น

---

[38] สุทธิกรณ์ ลิบน้อย ,"มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง," หน้า 151-152.

ว่าความยากในเรื่องการพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงก็เป็นจุดอ่อนอีกประการของการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญากับการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่

4. บทบัญญัติในมาตรา 341 และ 343 ไม่สามารถนำมาใช้กับลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วยการกู้ยืมเงิน ในลักษณะการให้ดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตอบแทนสูงผิดปกติ ซึ่งจะมีปัญหาในเรื่องของภาระการพิสูจน์ที่โจทก์ต้องเป็นฝ่ายนำสืบพิสูจน์ความผิดจนหมดสิ้นข้อสงสัย จึงจะสามารถเอาผิดกับจำเลยได้

5. ผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ทรัพย์สินที่เป็นตัวเงินไป ทำให้สามารถยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินได้อย่างรวดเร็ว เมื่อถูกจับได้ก็อาจหลบหนีไปกับทรัพย์สินมากมายมหาศาล ทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่ได้รับเงินคืน และถึงแม้เมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับได้ก็ไม่มีเงินมาใช้คืนให้กับผู้เสียหาย เนื่องจากได้ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินไปหมดแล้ว

6. เนื่องจากความผิดฐานฉ้อโกงเป็นความผิดอันยอมความได้ ประชาชนเท่านั้นเป็นผู้เสียหายที่สามารถร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้ รัฐไม่สามารถดำเนินการได้หากไม่มีคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายและโดยปกติแล้วประชาชนมักจะไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามกฎหมายกับบริษัทที่ประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ เพราะตนได้เข้าไปมีส่วนได้เสียกับการดำเนินงานของบริษัทนั้นด้วย

จะเห็นว่าจุดอ่อนและข้อบกพร่องของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว ทำให้รัฐจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ในการปราบปรามความผิดที่มีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน รัฐบาลจึงได้ออกพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 ขึ้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 โดยในพระราชกำหนดดังกล่าว เรียกการกระทำความผิดประเภทนี้ว่า "การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน" และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. 2534 ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 3